

Eini Lehtonen

SOSIAALITYÖN ROOLI TYÖLLISTYMISTÄ EDISTÄVÄSSÄ MONIALAISESSA YHTEISPALVELUSSA (TYM)

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2025

TIIVISTELMÄ

Eini Lehtonen: Sosiaalityön rooli työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa (TYM)

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityö

Maaliskuu 2025

Ohjaaja: Eeva Ekqvist

Tämän tutkielman aihe on sosiaalityön rooli työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa (TYM). Aihe on tällä hetkellä erityisen ajankohtainen, koska vuonna 2025 voimaan tuli uusi laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023). Lisäksi vuonna 2025 työllisyysalueet aloittivat toimintansa ja työvoimapalveluiden siirto valtiolta kuntiin oli historiallinen muutos Suomessa. Työllisyysalueiden toiminta vaikuttaa suoraan TYM-palveluun sekä moniammatillisen yhteistyön kautta sosiaalityöhön. Tutkielman teoreettisessa taustassa käsitellään sosiaalityötä TYM-palvelussa sekä monialaisuutta ja moniammatillisuutta. Teoriaosuudessa määritellään työttömyyteen liittyviä keskeisiä käsitteitä, kuten pitkäaikaistyöttömyys ja rakenteellinen työttömyys. Lisäksi teoriaosuudessa tuodaan näkyviin TYM-palvelun historiaa ja prosessikuvausta.

Tutkielma on laadullinen tutkimus ja tutkielman tutkimuskysymys on: *Millaisena sosiaalityön rooli näyttäytyy TYM-palveluun liittyvien keskeisten lakien ja asiantuntijalausuntojen kautta?* Tutkielmani aineiston pääpaino on asiantuntijalausunnoissa (N=60), jotka annettiin lakimuutokseen "Työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä 2022". Tämän lisäksi aineistossa on sekä laista työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta 2014/1369 että laista työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysin ja teemoittelun keinoin. Teemoittelussa muodostettiin ensin pelkistettyjä ilmaisuja, tämän jälkeen jäsenneltiin alaluokkia ja niistä muodostettiin yläluokkia. Yläluokat muodostivat yhden pääteeman. Tutkielman pääteemaaksi havaitsin sosiaalityön monet kasvot ja tutkielman aineiston analyysissä yläluokkia havaitsin kolme. Nämä yläluokat olivat: monialaisuus ja johtaminen, asiakasnäkökulma ja Sote-palvelut osana TYM-palveluita. Monialaisuus ja johtaminen olivat vahvemmin esillä. Tutkielman johtopäätöksiä voidaan todeta, että sosiaalityöllä on hyvin moninaiset kasvot ja roolit osana TYM-työtä. Sosiaalityön rooli TYM-työssä näyttäytyy erilaisena riippuen katsojan näkökulmasta ja se vaihtelee sen mukaan, millaisia tavoitteita, tarpeita tai millainen suhde katsojalla on sosiaalityöhön. Näkökulmaan vaikuttaa sosiaalityön intressi suhteessa omaan näkökantaan, esimerkiksi asiakkaan näkökulma sosiaalityöhön on usein henkilökohtainen ja yksilön tarvitsemiin palveluihin liittyvä. Toisaalta esimerkiksi suuremmat yhdistykset tuovat myös usein esille asiakasnäkökulmaa, mutta näkökulmassa korostetaan enemmän yhteisöä ja yhteiskuntaa yksilön näkökulman sijaan.

Tutkielman avulla tuotettiin lisää tietoa TYM-palvelusta sosiaalityön näkökulmasta. Aihetta ei ole tutkittu aiemmin kovin kattavasti, joten tutkielman aihe oli perusteltu. Tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää sosiaalityön lisäksi TYM-työhön liittyvissä keskeisillä yhteistyötahoilla työllisyysalueille ja Kansaneläkelaitoksella monialaista yhteistyötä suunniteltaessa. Tutkielmassa on nähtävissä moniammatillisen työskentelyn kautta saatava lisähyöty sekä haasteellisessa että monimutkaisessa tilanteessa olevien työttömien asiakkaiden kannalta. Jatkossa voisi tutkia, sitä millä tavalla sosiaalityön rooli TYM-palvelussa on muuttunut uuden TYM-lain tultua voimaan.

Avainsanat: sosiaalityö, työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu, monialaisuus, moniammatillisuus, pitkäaikaistyöttömyys

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Eini Lehtonen: The role of social work in a multidisciplinary joint service promoting employment (TYM)

Master's Thesis

Tampere University

Social Work

March 2025

Supervisor: Eeva Ekqvist

The subject of the thesis is the role of social work in a multidisciplinary joint service that promotes employment (TYM). The subject is currently particularly topical, as The Act on Multisectoral Promotion of Employment (381/2023) entered into force in 2025. In addition, the employment areas started their operations in 2025, and the transfer of employment services from the state to municipalities was a historic change in Finland. The activities of the employment areas have a direct impact on the TYM service and social work through multiprofessional cooperation. The theoretical background for the thesis considers social work in the TYM service, multidisciplinary and multiprofessionalism. The theoretical part defines key concepts related to unemployment, such as long-term unemployment and structural unemployment. In addition, the theoretical part highlights the history and process description of the TYM service.

The thesis is a qualitative study, and the research question of the thesis is: How does the role of social work appear through the key laws and expert statements related to the TYM service? The primary focus of the material in my thesis is on the expert statements (N=60), which were given to the legislative amendment to the Act on Multisectoral Joint Service for the Promotion of Employment and the Promotion of Integration in 2022. In addition, the material includes both the Act on Multisectoral Joint Services Promoting Employment 2014/1369 and the Act on Multisectoral Promotion of Employment 381/2023. The material was analysed using data-driven content analysis and thematic analysis. In the thematic analysis, first simplified expressions were formed, and then subcategories and main categories were formed. The main categories formed one of the main themes. The main theme of the thesis is that I observed many faces of social work, and I observed three main categories in the analysis of the thesis material. These main categories were: multidisciplinary and management, customer perspective, and health and social services as part of TYM services. The category Multidisciplinary and leadership was more strongly emphasized. As a conclusion of the thesis, it can be stated that social work has very diverse faces and roles as part of TYM service. The role of social work in TYM service appears different depending on the viewer's point of view, and it varies depending on the goals, needs, or relationship the viewer has with social work. The perspective is affected by the interest of social work in relation to one's own point of view, for example, the client's perspective on social work is often personal and related to the services needed by the individual, while larger associations may consider the customer perspective, but by emphasising the community and society more than the individual's perspective.

The thesis produced more information about the TYM service from the perspective of social work. The subject has not been studied comprehensively before, and therefore the subject of the thesis was justified. In addition to social work, the results of the thesis can be utilised in key cooperation parties related to TYM service in the employment areas and in the planning of multidisciplinary cooperation at the Social Insurance Institution of Finland. The thesis indicates additional benefits of multi-professional work for unemployed clients in both challenging and complex situations. The changes to the role of social work in TYM service should be studied further in future, after the new TYM Act has entered into force.

Keywords: social work, multidisciplinary joint service promoting employment, multidisciplinary, multiprofessionalism, long-term unemployment

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
 Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimi ja versio:

Käyttötarkoitus: [Kuvaa tähän yksityiskohtaisesti, mihin tarkoitukseen ja miten tekoälyä on sovellettu opinnäytteeseen tutkielmaprosessin aikana.]

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: [Luettele tähän kaikki opinnäytteen vaiheet ja osiot, joissa tekoälyä on tutkielmaprosessin aikana käytetty.]

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	SOSIAALITYÖ JA TYM-PALVELU	10
2.1	Työttömyyteen liittyvät keskeiset käsitteet	10
2.2	Työttömyyden vaikutukset ja historia	12
2.3	TYM-palvelu osana vaikeasti työllistyvien palveluita	14
2.4	TYM-palvelun historia	16
2.5	TYM-palvelun kuvaus.....	18
2.6	Sosiaalityön määrittely ja rooli.....	20
2.7	Aiemmat tutkimukset TYM-palvelusta	25
3	MONIALAISUUS JA MONIAMMATILLISUUS	27
3.1	Monialaisuus	27
3.2	Moniammatillisuus.....	29
4	TUTKIELMAN TOTEUTUS	32
4.1	Tutkimustehtävät ja tutkimuskysymys	32
4.2	Tutkimusaineisto	33
4.3	Aineiston analyysi	34
4.4	Eettisyys ja luotettavuus tutkielmassa	39
5	TULOKSET	41
5.1	Monialaisuus ja johtaminen	41
5.2	Asiakasnäkökulma	45
5.3	Sote-palvelut osana TYM-työtä	47
6	POHDINTA	52
	LÄHTEET	58

TAULUKOT

TAULUKKO 1. MALLIESIMERKKI ANALYYSIPROSESSISTA JA PÄÄTEEMAN MUODOSTUMISESTA.....	38
--	----

KUVIOT

KUVIO 1. MONIALAISEN YHTEISPALVELUN PROSESSI.....	19
KUVIO 2. SOSIAALITYÖN TOIMINTAROLIT	22
KUVIO 3. MONIALAISET YHTEISTYÖMUODOT.....	28
KUVIO 4. MONIAMMATILLISEN TYÖSKENTELYN OSA-ALUEET SEKÄ NIIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT BRONSTEININ 2003 MUKAISESTI.....	31

1 JOHDANTO

Työttömyyteen liittyvät kysymykset ja näkökannat ovat usein esillä julkisessa keskustelussa ja keskustelu aiheesta on ajoittain kiivasta. Aiheeseen liittyvässä keskustelussa on tärkeää muistaa, että työttömien tilanteet ovat aina yksilöllisiä. Erityisesti työttömyyden pitkittyessä esille voi tulla monenlaisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa työllistymisen tai kouluttautumisen haasteellisuuteen. Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tärkeänä tavoitteena on saada kartoitettua asiakkaan kokonaistilanne, jossa huomioidaan ihmisen sosiaalinen tilanne, ammatillinen osaaminen, terveys sekä työ- ja toimintakyky. Sosiaalityön, työllisyydenpalveluiden ja Kansaneläkelaitoksen palveluiden yhteensovittaminen on keskiössä työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa. Tutkielmani on laadullinen tutkimus ja tutkimuskysymykseni on: *Millaisena sosiaalityön rooli näyttäytyy TYM-palveluun liittyvien keskeisten lakien ja asiantuntijalausuntojen kautta?* Tutkielmassani tarkastelen, miten sosiaalityön rooli näyttäytyy aineiston kautta, ja tutkielman lopussa luodaan lyhyt katsaus myös TYM:n tulevaisuuteen.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (myöhemmin tutkielmassa käytössä 1.1.2025 käyttöön otettu virallinen uusi lyhenne TYM) on kokenut erilaisia isoja muutoksia historiansa aikana ja myös tällä hetkellä meneillään on isoja uudistuksia. TYM-työtä ohjaavat erilaiset lait, joista keskeisin on ollut jo käytöstä poistunut laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023). Laissa määritellään TYM-työtä seuraavalla tavalla: ”Työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallissa työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömän monialaisen palvelutarpeen, suunnittelevat ja yhteensovittavat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelut kokonaisuuksiksi sekä vastaavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta.”

Tutkielman aiheeksi valitsin TYM-palvelun tutkimisen sosiaalityön näkökulmasta, koska aihe on erittäin ajankohtainen lakimuutoksien ja palveluiden järjestämiseen liittyvien muutosten vuoksi. Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023) astui voimaan 1.1.2025 ja toi muutoksia TYM-palveluun (ent. TYP). Lainmuutoksen myötä esimerkiksi työttömyyden keston kriteerit poistuivat palvelusta. Tiedostan, että osassa työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tutkimuksissa on käytössä ollut aiempi lyhenne TYP, mutta selkeyden vuoksi koko pro gradu -tutkielmassa on käytössä nykyinen lyhenne TYM. TYM:iä on tutkittu suhteellisen vähän, joten tarve lisätutkimukselle on olemassa.

Mäntysaari ja Ylistö (2021) tuovat osuvasti esille miten harmillista on, että työttömyyttä käsitellään sosiaalityön tutkimuksessa suhteellisen vähän. Samanaikaisesti kuitenkin pitkäaikaistyöttömyys on taustavaikuttajana useille erilaisille aikuissosiaalityössä esille nousseille ongelmille. (Mt., 250.) Työskenneltyäni TYM-palvelussa useiden vuosien ajan olen havainnut käytännössä, että TYM-palvelu on tärkeä osa sekä sosiaali- ja terveystyöpalveluitä että työllisyyspalveluitä. Lisäksi TYM-palvelussa tehdään huomattava määrä ohjauksia Kelan kuntoutuspalveluihin, erityisesti ammatilliseen kuntoutuksen eri palveluihin. Kandidaatintutkielmassani (Lehtonen, 2021) tutkin työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun moniammatillisuutta kirjallisuuskatsauksen kautta. Kandidaatintutkielmassani TYM-työn vahvuudeksi nousi asiakkaan kokonaisvaltainen huomioiminen. Erityisesti terveydenhuollon liian pieni rooli korostui TYM-työssä sekä johtamiseen ja resursseihin liittyvät haasteet. Pro gradu -tutkielmassani pääsen syventymään aiheeseen ja jatkan TYM-työn selvittämistä sosiaalityön näkökulmasta.

Muutokset lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) astuivat voimaan 1.1.2025. Sen myötä työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtion työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille eli työllisyysalueille. Valmistelutyötä työvoimapalveluiden siirtymistä kuntiin valmisteltiin pitkään, koska jo vuoden 2015 hallitusohjelmaan oli kirjattu vaikeasti työllistyvien työttömien työvoimapalveluiden siirtymisestä kuntiin. Yhtenä perusteluna sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntien lisääntyneelle

vastuulle vaikeasti työllistyvien työllistymisen tukemisesta on tuotu esille työttömien erilaiset yksilölliset palvelutarpeet. Vaikeasti työllistyvien pitkäaikaistyöttömien monitahoiseen ja haasteelliseen palvelutarpeeseen ei työhallinto yksin pysty riittävällä tasolla vastaamaan. (Saikku 2018, 26, 62.)

Sekä Mäntysaari ja Ylistö (2021, 251) että Tiainen (2018, 182) nostavat esiin työttömyydestä aiheutuvan erilaisia haittoja sekä työttömälle itselleen, heidän perheilleensä, että laajemmin koko yhteiskuntaan. Myös Pakarisen (2018, 200) mukaan työttömyyden aiheuttamat haitat ovat sekä inhimillisiä että taloudellisia. Lisäksi erilaisia terveydentilan kannalta haitallisia sosioekonomisia olosuhteita liittyy työttömyyteen, kuten epäterveempiä elintapoja sekä köyhyyttä. Tutkimusten mukaan työlliset voivat keskimäärin paremmin suhteessa työttömiin. Työttömyyden keston pitkittymiseen ja työttömyysriskin kasvamiseen liittyy toisaalta terveyden huono tilanne sekä erityisesti mielenterveysongelmat. (Mt., 200.) Alalla työskennellessäni olen huomannut edellä mainitut asiat. Erityisesti työttömyyden pitkittyessä tarve monialaiselle yhteistyölle kasvaa huomattavasti ja tulee esille TYM-palvelussa. Sosiaalityössä työllisyyden edistäminen on tärkeä tavoite, jonka vaikutukset heijastuvat yhteiskuntaan laajasti. Saikku (2018) nostaa esille erilaisia vaikeasti työllistyvien työllistymisen edistämiseen liittyviä haasteita, kuten edellytyksen uudensuuntaisiin ja erilaisiin yhteiskuntapoliittisiin toimintatapoihin. Vaikeasti työllistyvien työllistymisen edistäminen ei kosketa ainoastaan yhtä hallinnon aluetta, vaan se ylittää palvelu-, hallinto-, politiikka- sekä sektorirajoja. (Mt., 3.)

Tutkielman teoriaosuudessa käsitteelen tarkemmin työttömyyttä, TYM-palvelua sekä lyhyesti aiempaa tutkimusta monialaisesta yhteispalvelusta, määrittelen sosiaalityötä ja pohdin sosiaalityön roolia. Tämän jälkeen määrittelen tutkielman kannalta oleelliset monialaisuuden ja moniammatillisuuden käsitteet. Sen jälkeen avaan tarkemmin tutkielman toteuttamista ja tutkielman aineistoa sekä aineiston analyysimenetelmää. Aineiston tulosluvussa kuvaan keskeiset tulokset. Tutkielmani päättyy pohdintaan, jossa on yhteenveto tutkielmasta sekä luodaan katsaus TYM-palvelun tulevaisuuteen sosiaalityön näkökulmasta.

2 SOSIAALITYÖ JA TYM-PALVELU

Tässä luvussa määrittelen tutkielman keskeisiä käsitteitä, sekä käsittelen työttömyyden vaikutuksia yksilön ja yhteiskunnan tasolla. Tämän jälkeen käyn läpi vaikeasti työllistyvien palveluita ja sosiaalityön suhdetta erilaisiin palveluihin, kuten työttömien aktivointiin. Lisäksi luvussa on lyhyt katsaus TYM-palvelun historiaan ja palvelun prosessikuvaukseen sekä määritelen sosiaalityön asiantuntijuutta. Luvun lopussa keskitytään aiempiin tutkimuksiin TYM-palveluun liittyen.

2.1 Työttömyyteen liittyvät keskeiset käsitteet

Mitä sanasta työttömyys tulee mieleen? Esille voi nousta henkilökohtaisia tai läheisten kokemuksia työttömyydestä, kun taas osa ihmisistä pohtii työttömyyttä lähinnä yhteiskunnan merkityksestä käsin. Työ- ja elinkeinoministeriön joulukuun 2024 työllisyyskatsauksen mukaan Suomessa oli 321 700 työtöntä työnhakijaa. Määrällisesti se tarkoittaa, että työttömiä oli 24 000 enemmän verrattuna vuotta aikaisempaan tilanteeseen. Työvoimasta työttömien työnhakijoiden osuus oli myös nousussa ollen 12,0 prosenttia, kun vuotta aiemmin osuus oli 0,8 prosenttia pienempi. (TEM työllisyyskatsaus.) Sheenin (2024) mukaan työelämän jatkuvasta muutoksesta huolimatta työttömyysastetta pidetään yhtenä keskeisimpänä mittarina siitä, minkälainen on yleinen talouden tilanne. Joissakin maissa työttömyysaste voi olla suhteellisen alhainen, mutta tästä huolimatta työpaikat voivat olla matalasti palkattuja tai hyvin epävarmoja. Lisäksi on olemassa maita, joissa työttömyysaste on korkeampi ja osa avoimista työpaikoista ovat lähes ulottumattomissa osalle väestöstä, kuten iäkkäämmille tai nuorille. (Mt.,1.)

Mäntysaari ja Ylistö (2021) määrittelevät seuraavalla tavalla pitkäaikaistyöttömyyden: Työtön, joka on ollut yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä, on pitkäaikaistyötön. Pitkäaikaistyöttömyys on merkittävä ongelma jo pitkäaikaistyöttömien suuren määrän vuoksi. (Mt., 251.) Tallukka ja kumppanit (2018) tuovat lisäksi näkyviin erilaisia taustatekijöitä, jotka voivat vaikuttaa pitkäaikaistyöttömyyden riskiin, kuten erityisesti heikko koulumenestys. Lisäksi sekä nuoren oma ja vanhempien terveys sekä erilaiset sosiaaliset taustekijät lisäävät pitkäaikaistyöttömyyden riskiä. Yhtenä havaintona huomattiin, että myös korkean työttömyyden alueilla paremmin toimeentulevilla oli työttömyysriski vähäisempi. (Mt., 2018.) Acevedo ja kumppanit (2019) puolestaan toteavat, että työttömyydellä on erilaisia vaikutuksia miesten ja naisten terveyteen. Yhteistä kuitenkin on, että sekä miehillä, että naisilla työttömien terveydentila on heikompi, kuin työssä olevilla. Tutkimuksessa havaittiin, että nuorempien naisten kohdalla työttömyydellä oli jopa suojaava vaikutus ahdistukseen ja puolestaan esimerkiksi verenpainetaudin riski oli korkeampi työttömillä miehillä. (Mt., 305.)

Työttömyyteen liittyy myös rakenteellisen työttömyyden käsite. Rakenteellinen työttömyys liittyy muutoksiin työvoiman tarjonnassa ja kysynnässä. Syitä työvoiman kysynnän muutokseen on erilaisia, mutta esimerkiksi väestön terveyteen liittyvät muutokset voivat lisätä tai vähentää palveluiden tarvetta. Lisäksi teknologiaan liittyvät uudistukset voivat vaikuttaa rakenteelliseen työttömyyteen, kuten tapahtui esimerkiksi Nokian saneerauksessa. Julkisiin palveluihin ja rakenteelliseen työttömyyteen vaikutti myös 1990-luvun talouden saneeraukset eri palveluihin, kuten terveydenhuoltoon. (Koistinen 2014, 177.) Mäntysaari ja Ylistö (2021, 251) nostavat esiin rakennetyöttömyyden keskeisenä mittarina siitä, millainen on yhteiskunnan pysyvän työttömyyden tilanne. Koistinen (2014) puolestaan nostaa keskusteluun esille yhden keskeisen käsitteen työttömyyteen liittyen eli niin kutsutut ”NEET-työttömät (Not in Employment, Education or Training)”, jotka ovat ilman työtä, eivätkä opiskele tai ole varusmiespalveluksessa. Huomattavaa on, että työttömyyteen liittyy tilastoinnin haaste, mikä johtuu niin sanotusta kadosta ja liittyy erityisesti nuoriin. Tällä voi olla vaikutusta tilastointien virhemarginaaleihin. (Mt., 178.) Doris ja kumppanit (2020) tutkivat etuuksien leikkausten vaikutusta nuorten työllisyyteen Irlannissa suuren taantumien aikana ja havaitsivat etuuden vähentämisen

mahdollista vaikutusta työttömyyden lyhentymiseen. Huomioitavaa kuitenkin on, että tutkimus pidempiaikaisesta vaikutuksesta puuttuu. (Mt., 2020, 902, 923.)

2.2 Työttömyyden vaikutukset ja historia

Työttömyydestä aiheutuvat moraaliset sekä sosiaaliset vaikutukset ovat usein julkisessa keskustelussa esillä, mutta samanaikaisesti vaikutusten arvioiminen on hyvin haastavaa. Ilmiö on moniulotteinen ja aihe on eettisesti, poliittisesti sekä ideologisesti haastava. Työttömyyteen liittyvään tutkimukseen perehtyessä on tärkeä miettiä, kenelle tutkimus on kirjoitettu ja mitä varten tutkimus on tehty. Työttömyyteen liittyvässä vaikutustutkimuksessa tyypillinen väittämä on esimerkiksi, että huono-osaisuus ja työttömyys voivat kasautua asuinalueille, sosiaaliseen ryhmään tai yksilötasolla perheisiin. Tilanteen pitkittyessä siitä voi aiheutua esimerkiksi köyhyyttä ja syrjäytymistä tai jopa erillistä työttömyyskulttuuria. Yksilölliset tekijät, kuten ihmisen ammattitaito, ikä, elämäntilanne sekä yhteisölliset tekijät vaikuttavat siihen, millä tavalla työttömyys koetaan sekä minkälaiset vaikutukset työttömyydellä on yksilö- ja yhteisötasolla. (Koistinen 2014, 231–233.) Työkokemukseni myötä olen havainnut, että huono-osaisuus ja työttömyys voivat kasaantua esimerkiksi yhteen perheeseen tai vastaavasti työttömyys voi koskettaa ketä tahansa henkilöä eri elämänvaiheessa. Esimerkiksi koronakriisin myötä työttömien määrä kasvoi nopeasti Suomessa yleisesti ja työttömyysetuuksien saajien määrä kasvoi Suomessa keväällä 2020 hyvin huomattavasti ja kasvua voi kuvailla jopa räjähdysmäiseksi. (Isotalo ym. 2022, 37.) Yleisesti on ajateltu, että työttömyysriski kasvaa matalan koulutustason myötä, mutta viime aikoina osassa maata korkeakoulutettuja on työttömänä jopa enemmän kuin matalasti kouluttuneita.

Eri tutkimusten valossa voidaan todeta, että työttömyyden kokemus voi vaikuttaa ihmisen elämään pitkäänkin sen jälkeen, kun itse työttömyys on päättynyt eli työttömyys voi näkyä varjona. Koistinen (2014) mainitsee, että ilmiö on ollut nähtävissä jo 1930-luvun klassikotutkimuksessa Mariantal, missä tutkijoina olivat Paul Lazarsfeldin, Marie Jahodan ja Hans Zeiselin. Tutkimuksessa tuli aiempiin tutkimuksiin verrattuna käänteentekevästi esille, miten monipuolisesti

palkkatyö oli noussut keskiöön miesten ja koko perheen elämässä. Työ vaikutti perheen ulkopuolisiin sosiaalisiin kontakteihin sekä vaikutti ja muokkasi ajankäytön rakennetta. Lisäksi työllä oli vaikutus ihmisen identiteettiin ja statukseen. Ansiotyöllä oli monipuolinen vaikutus työssäkäyvän ja koko hänen perheensä elämään, minkä vuoksi työn menetyksellä oli myös suuret vaikutukset, eikä vaikutus rajoittunut ainoastaan tulojen puuttumiseen. Yhteiskunta ja yksilöiden tilanteet ovat muuttunut huomattavasti tutkimuksen ajankohdasta, mutta yhä edelleen työllä on iso vaikutus yksilöön ja hänen perheeseensä, eikä tulojen muutos ole edelleenkään ainoa työttömyydestä aiheutuva seuraus. Sodanjälkeinen talouskasvu keskeytyi 1970-luvun talouskriiseihin, ja muutos aiheutti rakenteellisen työttömyyden kasvun. Muutosten takia pitkittyntä työttömyyttä alettiin 1970-luvulla pitämään omana erillisenä elämänvaiheena. 1980-luvulla hyvinvoinnin kasvu oli yhteiskunnassa esillä, mutta hyvinvoinnin kasvusta huolimatta joissakin Euroopan maissa työttömyys oli muuttunut osan ihmisryhmän osalta pysyväksi tilanteeksi. Lama 1990-luvulla muokkasi huomattavasti yhteiskuntaa, ja työttömyyttä tuli myös sellaisiin ammatteihin, missä vaadittiin korkeakoulutusta. Työttömyys kasvoi Pohjoismaissa ja samanaikaisesti pitkäaikaistyöttömyyden ongelma paheni. (Koistinen 2014, 228–229.) Bjørsted ja kumppanit (2016) toteavat myös, että työttömyyden pitkittyessä paluu työmarkkinoille vaikeutuu huomattavasti. Tämä johtuu useasta tekijästä, kuten esimerkiksi pitkäaikaistyöttömäksi leimautuminen työnantajien silmissä, ammattitaidon ja työttömän itsetunnon heikentyminen epäonnistuneiden työnhaun seurauksena. (Mt., 172.)

Strömberg-Jakka (2012) toi myös esiin 1990-luvun laman vaikutukset työttömyyteen, tuolloin työttömyyteen liittyvä paine ja uusien palveluiden etsintä nousivat vahvasti työttömyyden kasvaessa. Esille nousivat myös erilaiset koulutukset, mitä työvoimaviranomaiset järjestivät. Tällä uudella palvelulla oli myös vaikutuksia työttömyyslukuihin, koska koulutuksessa mukana olleita ei laskettu työttömiksi, tämä vaikutti tilastoihin huomattavasti. (Mt., 162.) Koistinen (2014) nostaa kolme erilaista aihetta erityisesti näkyville 2000-luvun työttömyystutkimuksesta. Nämä aiheet ovat maahanmuuttajien myötä näkyviin tulleet erityiskysymykset, teollisuuden rakennemuutoksen aiheuttama työttömyys Suomessa ja kolmas aihe on vajaatyöllisyys. Termillä viitataan työsuhteiden

katkonaisuuteen ja lyhytkestoisuuteen sekä osa-aikatyöstä, joka ei ole työntekijän tahtoon perustuvaa. (Mt., 230.)

2.3 TYM-palvelu osana vaikeasti työllistyvien palveluita

Mahdollisimman hyvin toimiva TYM-palvelu on yksi tärkeä osa toimivia palveluita ja tutkimusten avulla on mahdollista tarkastella nykytilannetta ja kehittää TYM-palvelua. Keskeinen ajankohta TYM-palvelun kehittämiseksi on juuri nyt käynnissä, koska työllisyysalueet ovat aloittaneet toimintansa 1.1.2025. Tämän muutoksen takia työllisyyspalveluiden palveluvalikoimaan ja palveluiden organisointiin on tapahtunut erilaisia muutoksia ja palveluiden kehittäminen jatkuu edelleen. Vuonna 2025 TYM-palvelun toimijatahot ovat hyvinvointialue, työvoimaviranomainen ja Kansaneläkelaitos. Tässä pro gradu -tutkielmassa TYM:in prosessikuvaus on tehty laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) mukaan. Tähän valintaan päädyin, koska kyseisestä laista on saatavilla tietoa siitä, miten laki on nähtävissä käytännön monialaisessa yhteispalvelun prosessissa. 1.1.2025 voimaan astuneesta laista työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023) ei tietoa ollut samalla tavalla käytettävissä tätä pro gradu -tutkielmaa laadittaessa, minkä takia sitä ei ollut mahdollista käyttää tässä tutkielmassa prosessikuvauksessa.

Politiikkaan, missä korostetaan kansalaisten aktiivisuutta sekä osallisuutta liittyy Suomessa myös tavoite vähentää erilaisiin sosiaalietuuksiin mukana olevaa hyvinvointiriippuvuutta. Lisäksi keskustelussa on esillä yhtäaikaisesti talouden tehostamisen pyrkimys. Aktivointipolitiikan tavoitteena on näkökulman mukaan joko muuttaa eri etuuksilla eläminen niin epäkannattavaksi, että kouluttautuminen tai matalasti palkattu työ vaikuttavat houkuttelevalta vaihtoehdolta toimeentulon lähteenä. Toisena tavoitteen vaihtoehdona voi olla pyrkiä auttamaan ja luomaan mahdollisuuksia työelämän ulkopuolella oleville henkilöiden työllistymiseen. Tavoitteiden esille saaminen ei ole helppoa ja usein myös työttömälle tarjottu mahdollisuus sisältää kuitenkin velvoitteen osallistumiseen, vaikka tarjottu palvelu ei vaikuta täysin sopivalta tai työtön voi kokea, jopa palvelun riskinä elämänhallinnan kannalta. (Närhi ym. 2017, 133.) Ylistö ja Husu (2021) tutkivat aktivointipolitiikan aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia henkiseen hyvinvointiin.

Havaittavissa oli kolme keskeistä vaikutusta: epäoikeudenmukaisuuden kokemus, työttömän tunne hallinnan tunteen menettämisestä sekä asiakkaiden ja työvoimaviranomaisen tarpeiden epäsuhdannaisuus. Tuloksissa havaittavissa oli myös nuorten kokemus työnhaun velvoittavuudesta huomioimatta realistisia mahdollisuuksia työllistyä. (Mt., 1.)

Strömberg-Jakka (2012) on myös pohtinut Suomen aktivointipolitiikkaa erityisesti suhteessa sosiaalityöhön. Aktivointipolitiikkaan liittyy jo lainsäädännönkin kautta suhde sosiaalityöhön, jonka vuoksi sosiaalityö on mukana asiakkaiden vastuullistamisessa ja aktivoimisessa. Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän väliseen suhteeseen liittyvät aina valtakysymykset ja niiden keskeisyyden takia suhdetta voisi kuvailla myös kontrolli- ja liittämissuhteeksi. Tärkeää on huomioida asiakas yksilöllisesti ja sosiaalityöntekijän tulee käyttää harkintaa asiakkaan tilannetta pohdittaessa. Aktivointisuunnitelmiin liittyvissä tutkimuksissa haasteena on noussut esille yhteistyö työvoimaviranomaisten kanssa ja haasteita on ollut esimerkiksi yhteisen ajan löytämiselle asiakastapaamisiin. Haasteita ovat tuoneet myös erilaiset näkökulmat aktivointisuunnitelmiin. Työvoimaviranomaiset ovat keskittyneet pääasiallisesti työllistymisiin liittyviin seikkoihin, ja asiakkaan kokonaistilanteen huomioiminen on sosiaalityön näkökulmasta katsottuna jäänyt liian heikoksi. (Mt., 160–161.) Tulevaisuudessa on kiinnostavaa nähdä, millä tavoilla vuoden 2025 työvoimapalveluiden vastuun siirto valtiolta kuntiin tulee vaikuttamaan aktivointipolitiikkaan, ja tuleeko eri työllisyysalueiden välille nähtäville millaisia eroavaisuuksia. Lisäksi yksi pohdittava asia on myös se, miten työttömien tasa-arvo toteutuu jatkossa. Vuosi 2025 tulee näyttämään, millä tavalla työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden sekä Kansaneläkelaitoksen yhteistyö TYM-palvelussa käynnistyy ja toteutuu.

Yksi työllistymiseen liittyvä sosiaalityön palvelu on kuntouttava työtoiminta. Kuntouttava työtoiminta on palvelumuotona jakanut erilaisia mielipiteitä. Välimaa (2011) tuo esille keskisiä huomioita liittyen kuntouttavaan työtoimintaan sekä aktivointityöhön. Kuntouttavan työtoiminnan työllistävä vaikutus on ollut heikko, mutta se on kohentanut pitkäaikaistyöttömien hyvinvointia. Asiakkaiden priorisointi liittyy aktivointiin ja koulutetuimmat asiakkaat ja nuorimmat hyötyvät eniten erilaisista aktivointitoiminnan palveluista. Pohdittava on, aiheutuuko

aktivointityössä vaara iäkkäiden ja huonosti koulutettujen asiakkaiden palvelun kierteeseen jäämiseen tai mahdollisesti jopa palvelun ulkopuolelle jäämisestä. Pelkona on, että tällaisessa tilanteessa voi aiheutua pahimmillaan valikoitua sosiaalityötä, jolloin vaikeammassa tilanteessa olevat asiakkaat voisivat jäädä heitteille. (Mt., 214.)

2.4 TYM-palvelun historia

Suomessa alettiin 1990-luvulla yhteensovittamaan työttömille suunnattuja erilaisia palveluita. Tavoitteena oli rakennetyöttömyyden vähentäminen ja työllisyyden kohentaminen. Uudistusten keskeisenä tavoitteena oli kuntien eli sosiaalitoimen ja valtion eli työvoimahallinnon työttömyyden hoitoon liittyvän yhteisvastuun lisääminen. (Rajavaara ym. 2019b, 25.) Saikku (2022) nostaa myös esiin huomion siitä, että edellä mainittu uudistus on ollut tärkeä lähtökohta TYM-palvelulle. TYM-palvelu alkoi kokeilusta vuonna 2002 ja asiakkuus perustui vapaaehtoisuuteen. Kokeiluvaiheessa käytössä oli yleisesti käsite yhteispalvelupiste, millä viitattiin TYM:n toimipisteeseen. (Mt., 198–199.) Matti Vanhasen ensimmäisen hallituksen (2003–2007) yksi osa työllisyysohjelmaa oli työvoiman palvelukeskuksen perustaminen. Työvoiman palvelukeskusten perustamisen tavoitteena oli koota yhteen vaikeimmin työllistyvien palvelut. Osallisuuden aktiivisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn arvioiminen ja selvittäminen olivat työvoiman palvelukeskuksen tavoitteita päätavoitteena olleen pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen lisäksi. Työvoiman palvelukeskusten rooli vaihteli alueittain, ja palvelukeskusten roolia on pidetty myös epäselvänä. Ennen palvelun lakisääteisyttä TYM-palvelun saatavuus vaihteli Suomessa. (Strömberg-Jakka 2012, 164.) Saikku (2018) painotti keskushallinnon heikkoa ohjausta, mikä mahdollista työvoiman palvelukeskuksissa paikallisen toiminnan kehittämisen kyseisen paikkakunnan lähtökohdista käsin. Suurena haasteena työvoiman palvelukeskuksen toiminnassa nousi esille terveydenhuollon liian pieni osallistuminen TYM toiminnan ohjaukseen ja johtamiseen. (Mt., 60.)

Mäntysaari ja Ylistö (2021) nostavat esiin keskeisenä huomiona, että terveydenhuollon ja Kelan roolit monialaisessa yhteispalvelussa ovat vaihdelleet monialaisten yhteispalveluiden välillä. TYM-tiimien asiantuntijoiden kokoonpano

vaihtelee ja mukana saattaa olla psykologi, terveydenhoitaja kuin lääkäri. (Mt., 252.) Edellä mainittu TYM-tiimiin kuuluvien työntekijöiden vaihtelevuus on tuonut epätasaisuutta palvelun laatuun asiakkaille, ja minkä olen huomannut haasteena myös käytännön TYM-työssäni. Vuonna 2015 laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) tuli lainvoimaiseksi, mutta käytännössä TYM-toiminta ilman asiakkaan suostumusta alkoi vasta vuonna 2016. Lainmuutoksen myötä Suomeen syntyi 33 TYM-verkosta. (Rajavaara ym. 2019a.) Saikku (2018, 64) toteaa tärkeän huomion siitä, että ennen lain työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) voimaan astumista eri toimijoiden välinen yhteistyö TYM:ssä perustui toimintakäytänteisiin sekä yhteisiin sopimuksiin.

Työskentelyni työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa alkoi vuoden 2016 alussa, ja asiakkaat toivat tuolloin tapaamisissa esille hämmennystä TYM-palvelun muuttumisesta lakisääteiseksi, jota voidaan toteuttaa myös ilman asiakkaan suostumusta. Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) antaa työttömän suostumuksesta riippumatta oikeuden tietojen vaihtoon niiden tietojen osalta, jotka ovat välttämättömiä ja tarpeellisia TYM-palvelun järjestämiseksi työttömälle. Tämän tyyppinen tietojen vaihto-oikeus on poikkeuksellinen sosiaalityössä. Lisäksi TYM-työssä on käytössä yhteinen tietojärjestelmä TYPPI, mihin nimetyt työntekijät eri organisaatiosta (hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos ja työllisyysalue) pääsevät tekemään kirjauksia ja näkevät myös toistensa kirjaukset. Tämän tapainen yhteisen tietojärjestelmän ja lainsäädännön mahdollistama tapa nähdä eri organisaation työntekijän kirjaukset ovat suhteellisen poikkeuksellista sosiaalityössä. Saikku (2022) toteaa palveluintegraation, eli eri palvelujen yhteensovittamisen, tavoitteena on paremmat tulokset, asiakkaiden yksilöllinen palvelu sekä kustannussäästöt. Erilaisia tapoja toteuttaa palveluintegraatiota ovat esimerkiksi yhteinen tietojärjestelmä, yhden luukun malli tai yhteinen palvelutarpeen arviointi. (Mt., 198.) Eri hallinnaloja yhdistävästä palveluintegraation mallista TYM-palvelu on yksi esimerkki. TYM-palvelussa toteutuvat kaikki edellä mainitut erilaiset tavat tehdä palveluintegraatiota, mikä on työkokemukseni perusteella keskeisessä roolissa asiakkaiden onnistumistarinoissa.

2.5 TYM-palvelun kuvaus

Laki työllistymisen monialaisessa edistämisestä eli johdannossa mainittu uusi TYM-laki (381/2023) tuli voimaan 1.1.2025. Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun arviointiin sekä todettu eri hallintopalveluiden tarve on kirjattu lakiin seuraavasti: *”Työttömän työllistyminen edellyttää yhteistoimintamallin mukaista palvelujen yhteensovittamista, jos työllistymisen esteenä ovat työllistymiseen vaikuttavat työ- ja toimintakyvyn rajoitteet tai elämänhallinnan ongelmat, jotka eivät ratkea yksinomaan viranomaisten välisellä konsultaatiolla.”* TYM-työn lähtökohtana on ollut aina moniammatillinen yhteistyö, mikä tulee näkyviin entistäkin vahvemmin myös uudessa TYM-laissa. Saikku (2022) painottaa TYM:in asiakkaiden tilanteiden monitahoisuutta. Työttömyys on pitkittynyt ja työllistymiseen vaikuttaa terveydentila, osaamisen puutteet sekä sosiaalisiin tilanteisiin liittyvät haasteet. Asiakkaiden tilanteet ovat sellaisia, että ne eivät ole ratkaistavissa ainoastaan yhden hallinnonalan palveluilla vaan tarvitaan monialaista yhteistyötä. (Mt., 198.) Vuoden 2024 loppuun asti voimassa olleessa TYM-laissa oli olemassa sekä työttömyyden keston kriteereitä, kuten työmarkkinatuen saaminen 300 päivän ajan, että tarve palvelujen yhteensovittamiselle. TYM-palveluun asiakas ohjautuu joko Kansaneläkelaitoksen, työ- ja elinkeinotoimiston tai hyvinvointialueen kautta. (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014, 2 §.) Kokko (2018, 124) huomioi myös TYM-palvelun suuntautumisen vaikeasti työllistyviin työttömiin ja pitkäaikaistyöttömiin.

Kokon (2018, 124) mukaan TYM-palvelun lähtökohtana on asiakaslähtöisyys sekä henkilökohtaisuus ja palvelussa pyritään kasvokkain kohtauksiin. TYM-palveluun sisältyy lakisääteinen kolmen kuukauden kartoitusjakso. Kartoitusjakson aikana työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos laativat yhteisen palvelutarpeen arvioinnin. Palvelutarpeen arvioinnin tulee sisältää seuraavat osa-alueet: ammatillinen osaaminen sekä sosiaalinen tilanne, työ- ja toimintakyky ja terveydentila. Palvelutarpeen arvioinnissa tulee huomioida tietojen tarpeellisuus työllistymisen näkökulmasta, minkä takia esimerkiksi lastensuojeluun liittyviä tietoja ei lähtökohtaisesti jaeta. Asiakkaalle laaditaan TYM:ssä monialainen työllistymissuunnitelma, johon kirjataan ja sovitaan asiakkaan palvelutarpeeseen soveltuvista sosiaali-,

työvoima-, terveys-, sekä kuntoutuspalveluista sekä siitä, millä tavalla toteutuu seuranta palveluiden toteutumisesta. (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014, 3 § ja 4 §.) Työttömän tulee osallistua monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen ja toteuttamiseen sekä osallistua sovittuihin palveluihin (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014, 5 §). TYM-palvelu päättyy silloin, kun Kansaneläkelaitoksen, työ- ja elinkeinotoimiston ja hyvinvointialueen yhteisen arvion mukaan tarve TYM-palvelulle asiakkaalla päättyy (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014, 6 §). Kuntaliiton (2019) monialaisen yhteispalvelun prosessinkuvaus on nähtävillä Kuviossa 1., jossa yhtenä toimijana ollut kunta on korvautunut nykyisin hyvinvointialueella.

Monialaisen yhteispalvelun palveluprosessi



KUVIO 1. Monialaisen yhteispalvelun prosessi (Kuntaliitto 2019)

2.6 Sosiaalityön määrittely ja rooli

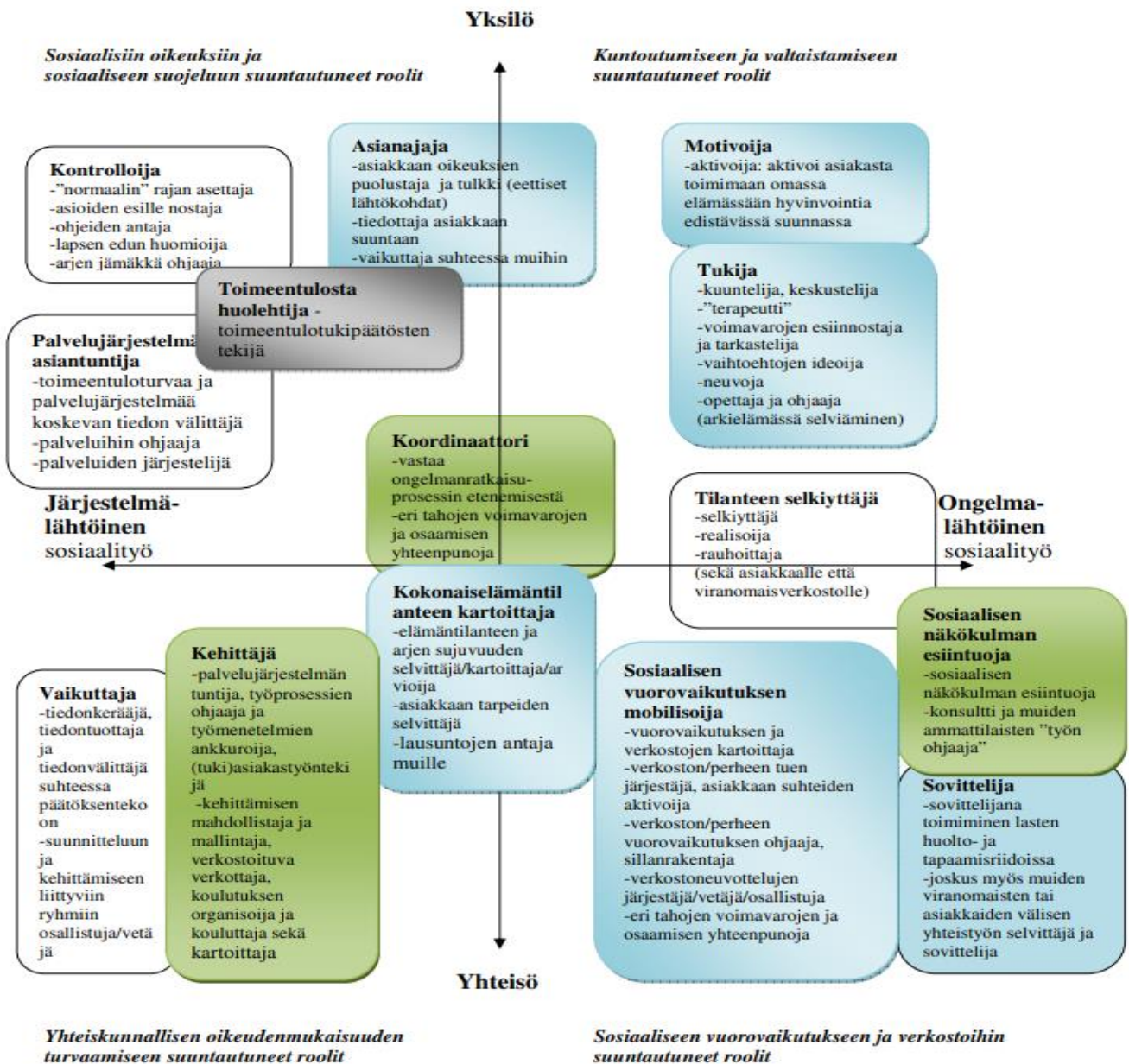
Pohjola (2016) toteaa, että usein sosiaalityö määritellään haasteellisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten sekä erityisesti kaikkein heikoimmassa yhteiskunnan asemassa olevien instituutiona, mikä auttaa ammatillisesti. Sosiaalityön eettisiin periaatteisiin kuuluu olla tukena ihmisten rinnalla, jotka ovat kohdanneet esimerkiksi työttömyyttä, köyhyyttä ja syrjäytymistä. Tilanteiden taustalla voi olla erilaiset elämää horjuttaneet tilanteet, kuten sairastuminen, haitallinen päihteiden käyttö tai yksinäisyys. Sosiaalityön asiakkaiden tilanteet ovat usein haasteellisia ja ongelmat kasaantuvat, mikä tekee tilanteiden ratkaisemisesta monimutkaista. Haasteellisuutta lisää ongelmien kroonistuminen ja asiakkuudet sosiaalityössä ovat usein pitkiä. Sukupolvien ylittävä huonousaisuus tarkoittaa ongelmien sosiaalista periytymistä. (Mt., 87.)

Kananoja (2017) on myös pohtinut sosiaalityön piirteitä Suomessa ja kansainvälisesti. Sosiaalityö on ammattiala, mikä on tunnustettu ja työhön liittyy keskeiset ydinpiirteet. Ydinpiirteet sosiaalityössä tulevat esille riippumatta esimerkiksi siitä minkälainen on kyseisen yhteiskunnan taloudellinen tilanne tai sosiaalipolitiikka. Suomessa sosiaalityön tausta ja työn juuret ovat monitahoiset. Sosiaalityön alkuna Suomessa on pidetty kirkon tuottamaa auttamistyötä, mikä siirtyi kirkolta kunnille ja alkoi kehittyä lakisääteiseksi palveluksi ja sosiaalihuolloksi. Toinen sosiaalityön keskeinen juuri on eri järjestöjen tuottama hyväntekeväisyystyö ja vapaaehtoisten tekemä työ. Yhtenä esimerkkinä edellä mainitusta on Richmondin työ sosiaalityön erilaisten menetelmien rakentajana. Terveystieteiden sosiaalityö on ollut huomattavassa roolissa sosiaalityön edistäjänä yksilötyössä. Se on myös vaikuttanut sekä mielenterveys- että päihdetyöhön. Sosiaalityöhön liittyy erilaisia käsitteitä, kuten sosiaalipalvelu ja sosiaaliala ja näiden käsitteiden määrittely vaihtelee alan sisälläkin. (Mt., 27–28.)

Pohjola ja kumppanit (2019) toteavat, että sosiaalityö on mukana yhteiskunnallisessa muutoksessa ja työssä kohtaavat ilmiöt muuttuvat alati. Muutoksien myötä sosiaalityössä tulee tarkastella työhön liittyvää yhteistyötä sekä työn organisoimista. Lisäksi esimerkiksi tietotekninen kehitys tulee esille sosiaalityössä. Huolimatta erilaisista muutoksista sosiaalityössä on olemassa

myös pysyviä elementtejä. Sosiaalityön keskeinen periaate ja tavoite on ollut sen koko historian ajan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten tukeminen sekä yhdenvertaisuuden, ihmisoikeuksien sekä oikeudenmukaisuuden puolesta puhuminen. Keskeistä on huomioida sosiaalityön uudistamisen tärkeys erilaisten yhteiskunnallisten muutoksien vuoksi, mutta on tärkeitä säilyttää sosiaalityön ydin. Mikäli näin ei toteudu, muutosten keskellä vaarana on työn suunnan kadottaminen. (Mt., 25–27.)

Pehkonen & Väänänen-Fomin (2011) pohtivat merkityksellistä ja tärkeää näkökulmaa eettisyydestä ja toteavat, että hyvinvointityössä sosiaalityöllä on erityinen eettinen velvollisuus. Sosiaalityön kautta tulee tuoda esille erilaisia ja ajankohtaisia yhteiskunnan ilmiöitä ja prosesseja, joiden voidaan katsoa vaikuttavan heikentävästi ja jopa uhkaavasti sekä yksilöiden, perheiden ja laajemmin koko yhteisön hyvinvointia. Tässä työssä tarvitaan sosiaalityön ammattilaisia, jotka huomioivat eettiset näkökulmat työssä. Tutkimustieto on merkityksellinen osa sosiaalityötä ja hyvinvoinnin edistämistä sekä mikro, että makrotasolla. (Mt., 7.) Vaininen (2011, 254) tuo esille seuraavalla sivulla sosiaalityön hyvin monipuoliset toimintaroolit Kuviossa 2, mikä kokoaan näkyviin miten moninaista sosiaalityö ja siihen liittyvät roolit voivat olla.



KUVIO 2. Sosiaalityön toimintaroolit (Vaininen 2011)

TYM:ssä sosiaalityön toimintarooleista keskeisempiä ovat kokonaiselämäntilanteen kartoittajan, koordinaattorin sekä motivoijan roolit. TYM asiakkuuden alussa korostuu kokonaiselämäntilanteen kartoittajan rooli, koska palvelutarpeen arviointi on monialainen. TYM:n asiakkaiden tilanteiden monitahoisuus muodostaa puolestaan vahvan tarpeen koordinaattorin rooliin. Asiakkuuden jatkuessa ja kokonaistilanteen selkeytyessä roolissa pääpaino siirtyy useimmiten motivoijan rooliin. Sosiaalityön yleiset piirteet tulevat esiin

TYM-palvelussa, mutta palvelussa annettavalle sosiaalityölle on myös olemassa omia erityispiirteitä. Karjalainen ja Aho (2017) toteavat, että monialaisessa yhteispalvelussa tapahtuva sosiaalityö erottuu aikuissosiaalityöstä esimerkiksi siten, että tavoitteen keskiössä on asiakkaan kouluttautuminen tai työllistyminen. Sosiaalityötä monialaisessa yhteispalvelussa on kuvattu myös asiakkaan työllistymistä tukevaksi sosiaalisesti kuntoutukseksi. Työskentelyn tavoitteena voi olla työllistymisen tai kouluttautumisen lisäksi esimerkiksi osallisuuden parantaminen ja positiivinen vaikutus asiakkaan työ- ja toimintakykyyn. Yhteinen tekijä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakkaille on, että sillä hetkellä kaikki ovat vailla työtä. Edellä mainitusta yhteisestä tekijästä huolimatta asiakkaiden tilanteet ovat aina yksilöllisiä ja asiakkaan tilanteessa tulee kiinnittää huomiota erilaisiin asioihin, jotta tavoitteisiin päästään. Zatloukal kumppaneineen (2023) toteavat, että yksi sosiaalityöntekijöiden työssään kohtaamista haasteista on pitkäaikaistyöttömyys. Keskeistä on ymmärtää, että työttömyydestä aiheutuvat vaikutukset ovat hyvin monitahoisia taloudellisen tilanteen lisäksi. Edellä mainittu monitahoisuuden ymmärrys auttaa sosiaalityön ammattilaisia ymmärtämään, että tilanteeseen tehdyt interventioissa pitää huomioida kokonaisvaltaisuus. (Mt., 1.)

Työvoiman palvelukeskuksen aikaan (ennen palvelun perustamista lakiin) useilla asiakkailla oli mielenterveys- ja päihdeongelmat keskiössä ja näiden kautta tapahtunut syrjäytyminen. (Aho, 2017, 357). Nurmela ja kumppanit (2018) tekevät kiinnostavia havaintoja pitkäaikaistyöttömien masennuksen tunnistamiseen ja työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämiseen liittyen. Työkyvyttömyyseläke myönnettiin useammin niille pitkäaikaistyöttömille, joilla ei aiemmin ollut todettu masennusta. Tutkimuksen mukaan tarkempi työkyvyn selvittäminen ja kliininen tutkimus kannattavat, ja esille tuli pohdinta uusista tavoista todeta masennusta. (Mt., 1.) Työttömyystilanteen vaikeutuminen on tuonut asiakkaaksi sellaisia työttömiä, joilla on entistä paremmat koulutukset, mutta haasteena voivat olla erilaiset terveysongelmat tai koulutuksen ja työmarkkinoiden epäsovivuus. Tämän tyyppisten ongelmien ratkaiseminen edellyttää erilaista osaamista sosiaalityöntekijältä kuin esimerkiksi asiakkaan ohjaaminen päihdepalveluihin. Kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) annetun lain kautta sosiaalityö kunnissa kasvatti rooliaan keskiöön asiakkaiden

aktivoinnissa, työllistämisessä sekä viranomaisyhteistyössä. Sosiaalityö pitkäaikaistyöttömien kanssa sai hyvät olosuhteet kehittymiseen työvoiman palvelukeskuksissa, jolloin palvelu oli sopimukseen perustuvaa. Suomessa oli vuonna 2016 TYM-verkostoja 33, mikä tarjosi työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua. Pitkäaikaistyöttömille vastaavaa integroitua työskentelymallia on järjestetty myös esimerkiksi Britanniassa, Tanskassa ja Alankomaissa. (Aho, 2017, 357–359.)

Juhila (2006) on tarkastellut sosiaalityössä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välistä suhdetta jakamalla suhteet neljään kategoriaan. Nämä neljä suhdetta ovat huolenpitosuhde, kumppanuussuhde, liittämis- ja kontrollisuhde ja vuorovaikutuksessa rakentuva suhde. Huolenpitosuhteessa asiakas on erilaista tukea ja apua tarvitseva henkilö ja sosiaalityöntekijän rooli on huolenpitäjä. Asiakas on riippuvainen huolenpitäjästä, eli sosiaalityöntekijästä, mikä tuo suhteeseen hierarkkisuutta. Kumppanuussuhteessa keskeistä on asiakkaan ja sosiaalityöntekijän kumppani–kumppani asetelma. Suhteessa molemmilla osapuolilla on mahdollisuus tuoda esille keskeisinä pitämiään asioita. Kumppanuussuhteessa horisontaalisuus kuvaa sosiaalityön asiantuntijuutta. Liittämis- ja kontrollisuhteessa osapuolten välinen hierarkisuus korostuu ja tulee esille käytännön työssä. Asiakkaan rooli on passiivinen kontrolloitavan rooli ja sosiaalityöntekijän roolissa korostuu kontrolloijan rooli. Suhteessa missä vuorovaikutus on keskiössä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän rooleissa korostuu neuvoteltavuus. Erilaiset roolit eivät ole työssä valmiiksi määriteltäviä vaan ne muokkaantuvat. (Mt., 198–199, 147–148, 99, 254.)

Työkokemukseni kautta ajattelen, että TYM-palvelussa asiakkaan palvelutarve määrittää pitkälti sitä minkälainen työote on toimiva asiakkaan tilanteessa ja työote voi myös muuttua TYM-asiakkuuden aikana asiakkaan tilanteen kohentuessa. TYM-asiakkuuden alussa asiakas voi tarvita huolenpitosuhdetta, koska esimerkiksi vaikean masennuksen vuoksi asiakkaalla itsellään ei ole voimavaroja selvittää tilannettaan ja tarvitsemiaan palveluita. Liittämis- ja kontrollisuhde voi näkyä vuorovaikutussuhteessa esimerkiksi asiakkaan aktivoinnin kautta, jossa laki velvoittaa tarjoamaan esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa asiakkaalle. Asiakkaan voinnin parantuessa esiin voi nousta

kumppanuus- ja vuorovaikutussuhde, missä asiakas ja sosiaalityöntekijä toimivat rinnakkain.

2.7 Aiemmat tutkimukset TYM-palvelusta

Saikun (2018) tutkimustulosten mukaan vaikeasti työllistyvien tukemisessa tulee huomioida kokonaisvaltaisuus, eli lisäksi huomiota tulee suunnata psykososiaalisiin, taloudellisiin sekä terveydellisiin asioihin. Merkityksellistä on moniammatillisen koordinaation monisektorisuus. Monisektorisuus ylittää yhteistyörakenteiden sektorirajat, mikä tukee moniammatillisuutta. (Mt., 3.) Kokko (2018) nostaa keskiöön asiakaslähtöisyyden työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa. TYM-palvelun tavoitteena on ollut tarjota työttömille henkilökohtaista ja kasvokkain tapahtuvaa palvelua. TYM toimii verkostona ja jokaisella toimijalla (hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos ja työ- ja elinkeinotoimisto, myöhemmin työllisyysalue) on omat lainsäädäntönsä sekä organisaation omat sovitut tavoitteet. Tutkimuksessa nousi esille kolme erilaista työorientaatiota: organisaatiokeskeinen, asiakaslähtöinen sekä toimenpidekeskeinen työote. Työttömyyteen liittyvä velvoittavuus sekä lakisääteisyys suuntasivat TYM-palvelua toimenpide- ja organisaatiokeskeisyyteen. Asiakaslähtöisessä työotteessa palvelu alkoi selvästi asiakkaan tavoitteista ja elämäntilanteesta. Haastatteluissa tuli esille, että työntekijät kokivat pystyvänsä toimimaan asiakaslähtöisesti. TYM-palvelussa monialaisen yhteistyön avulla saatiin aikaan muutosta asiakkaan tilanteessa ja aktivoitua asiakkaita työelämään. Tutkimuksessa näkyi TYM-palvelun eri vaiheet: palvelutarpeenarviointi, monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen yhdessä sekä palveluiden toteutumisen seuranta. (Kokko, 2018, 123.)

Kerätär (2016) huomioi työttömien huonomman terveydentilan ja terveyspalveluiden vähemmän käytön suhteessa samanikäiseen väestöön. Kattavaa tutkimustietoa työttömien työkyvystä ei puolestaan ole olemassa. Tutkimuksen mukaan suurimmalla osalla pitkäaikaistyöttömistä terveydentila oli heikentynyt. Eniten terveydentilaan vaikutti erilaiset mielenterveyden sairaudet. Kuntoutustarve ja työkyvyn heikkeneminen tunnistettiin paremmin monialaisen arviointimallin avulla verrattuna toimintatapaan, mikä lähtee

sairauslähtöisyydestä. TYM-palveluun eivät ohjautuneet kaikista haasteellisimmat asiakkaat, koska asiakkuuden yhtenä kriteerinä oli asiakkaan motivaatio päästä kiinni työelämään. Haasteena on se, että pitkäaikaistyöttömien heikentynyt terveydentila jää tunnistamatta peruspalveluissa, sosiaali- ja terveystyöpalveluissa sekä työllisyyspalveluissa. (Mt., 2016.) Mielestäni tämä esiin nostettu haaste kaikista haasteellisimpien asiakkaiden huonosta mahdollisuudesta päästä TYM-palveluun on tärkeä havainto. Pohdittava on millä tavalla heitä voidaan auttaa ja onko tämän tyyppisten asiakkaiden kohdalla oikea palvelu TYM vai tulisiko asiakkaat ohjata esimerkiksi työkyvyn selvittelyn palveluun. Lisäksi yksi kysymys on millä tavalla TYM-palvelu, ja työkyvyn selvittely palvelu eroavat toisistaan ja millaisia eroja asiassa on eri työllisyysalueilla jatkossa.

TYM-palvelun vaikuttavuutta tuodaan puolestaan esille Mäntysaaren ja Ylistön (2021) artikkelissa, jossa esitellään hyvinvoinnin ja työttömyyden väliseen yhteyteen liittyvät vastakkaiset teoriat intensiiviteoria ja deprivatioteoria. Intensiiviteoriassa ajatellaan, että työttömyydellä ei ole huomattavia hyvinvointivaikutuksia, ja tästä näkökulmasta on tuotu esille huoli siitä, että mikäli työttömien hyvinvointi on liian hyvä sillä voi olla seurauksena vapaaehtoista työttömyyttä. Vastakkaisesti deprivatioteorian mukaan monimuotoinen pahoinvointi ja työttömyys liittyvät tiivisti toisiinsa. Työttömyys on sellainen sosiaalinen vakava ongelma, mille ei ole helppoa ratkaisua yhdellä ammattikunnalla vaan tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. (Mt., 2021.) Saikku, Rajavaara ja Seppälä (2017) nostavat tutkimuksessaan esille kaksi tapaa tehdä monialaista yhteistyötä; yhteistyöverkoston ja yhteispalvelun avulla. Haasteellisesti työllistyville asiakkaille tarkoitettu monialaisen palvelun edistävät ja estävät tekijät sekä palvelun toteutuminen ovat sidoksissa kansalliseen toimintaympäristöön. Poikkeuksellista suomalaiselle TYM-palvelun toteutumiselle on palvelun mahdollistuminen ilman huomattavia organisaatiomuutoksia. Suomessa terveydenhuolto on vahvemmin mukana yhteispalvelussa verrattuna muihin verrokkimaihin. Suomessa TYM-palvelussa ei välitetä toimeentuloetuksia, mikä on poikkeus muihin maihin ja Suomessa esimerkiksi Kelan rooli ja päätökset TYM:ssä liittyvät pääsääntöisesti kuntoutuspalveluihin. (Mt., 3, 8, 35.)

3 MONIALAISUUS JA MONIAMMATILLISUUS

Tässä luvussa esittelen monialaisuuden ja moniammatillisuuden käsitteitä. Moniammatillinen yhteistyö on käsitteenä sosiaalityössä vakiintuneempi, mutta monialaisuuden käsitteen käyttö on kasvanut viime vuosina. Monialaisuutta ja moniammatillisuutta pohditaan tässä luvussa sosiaalityön näkökulmasta. Monialaisella yhteistyöllä on merkittävä rooli TYM-palvelussa sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien päivittäisessä työarjessa. Suomalainen TYM-palvelu poikkeaa muiden maiden työllisyyspalveluihin verrattuna esimerkiksi siten, että TYM-palvelussa ei perusteta itsenäistä organisaatiota vaan kyse on enemmän yhteistyöverkostosta.

3.1 Monialaisuus

Eri organisaatioiden ja työntekijöiden keskinäistä tapaa olla yhteydessä sekä sidoksissa toisiinsa voidaan määritellä eri käsitteiden avulla. Niiden määrittely on haastavaa ja määrittelyssä on havaittavissa eroja esimerkiksi eri maiden välillä. Erilaisia käsitteitä, millä yhteistyöhön voidaan viitata ovat monialaisuus, monitieteisyys, moniammatillinen yhteistyö sekä monitoimijuus. Yhteistyötä voidaan määritellä pohtimalla yhteistyön syvyyttä ja laajuutta. (Timperi, 2022, 14.) Uudessa TYM-laissa viitataan monialaisuuden käsitteeseen, viittaamalla esimerkiksi edellyttämällä monialaista palvelutarpeenarviointia sekä monialaisen työllistymissuunnitelman laadintaa (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023). Sekä eri hallinnon alojen väliseen yhteistyöhön että hallinnonalojen rajat ylittävään yhteistyöhön viitataan käsitteellä monialaisuus. Monialaisuus edistää työntekijöiden yhteistä osaamista, joka rakentuu työskentelyn raja- ja yhdyspinnoilla. Monialaisuus voi näkyä yhteistyössä eri tasoilla, kuten yksilö-, ryhmä-, ja organisaatiotasolla. Timperi (2022, 15) esittelee

Reevesin mallin Monialaisuuden yhteistyömuodoista Kuviossa 3., josta voi hyvin havaita miten monitasoista yhteistyö voi olla.



KUVIO 3. Monialaiset yhteistyömuodot (Reeves 2010, Reeves ym. 2018)

Juvonen-Posti, Saikku ja Turunen (2020) tuovat esiin, että asiakkaiden kokemuksen mukaan asiakas huomioitiin kokonaisvaltaisesti TYM-palvelussa. Suomessa erilaiset lait antavat raamit monialaiseen yhteistyöhön ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014 41§) käsittelee erityisesti monialaista yhteistyötä. Laissa tuodaan esille ja säädellään viranomaisen vastuuta käsiteltäessä ja selvittäessä asiakkaan kokonaistilannetta sekä tehdessä erilaisia päätöksiä. Annettaessa sosiaalihuoltoa asiakkaalle viranomaisella tulee olla riittävästi asiantuntemusta ja osaamista suhteessa asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin. Asiakkaan etu kokonaisuudessaan tulee olla keskiössä mietittäessä mitä eri toimijoita tarvitaan asiakkaan tilanteen selvittämiseksi ja asiakkaan auttamisessa. Laki tuo veloitteen sosiaalihuollon työntekijälle olla tarvittaessa yhteydessä eri asiantuntijoihin ja tarpeellisiin tahoihin sekä huomioida myös asiakkaan omaiset. Erilaisia ongelmia käytännön työssä voi tulla esimerkiksi liittyen kirjaamiseen tai tietojen vaihtoon ilman asiakkaan suostumusta. (Mönkkönen & Kekoni 2020, 217–218.) Helminen (2017, 18) puolestaan tuo esiin huomioita millainen palvelutarpeen arviointi tulee laatia asiakkaan tilanteesta sekä asiakassuunnitelman laadintaan.

Myös lainsäädännössä monialaisuus tulee esiin, kuten seuraavassa esimerkissä on nähtävissä. Hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungilla on oikeus saada tarvittaessa virka-apua viranomaisilta. Lastensuojelutehtävissä tai muussa sosiaalihuoltolain kiireellisessä tehtävässä virka-apua on oikeus saada poliisilta. Lisäksi laissa määritellään, että ”Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista hyvinvointialueelle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.) Lisäksi kirjaamista liittyen monialaiseen yhteistyöhön käsitellään laissa sosiaalihuollon asiakirjoissa. Lain 254/2015 pykälässä 8 on otsikoitu ”Asiakastietojen kirjaaminen organisaatioiden välisessä monialaisessa yhteistyössä”. Pykälässä tuodaan esille, että monialaisessa yhteistyössä kirjaaminen tapahtuu huolimatta salassapitosäännöksistä siten, että kirjataan sellaiset sosiaalihuollon asiakastiedot, mitkä on saatu monialaisessa yhteistyössä ja mitkä ovat tarpeellisia hoidettaessa asiakkaan asioita kyseisessä organisaatiossa. (Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015.)

3.2 Moniammatillisuus

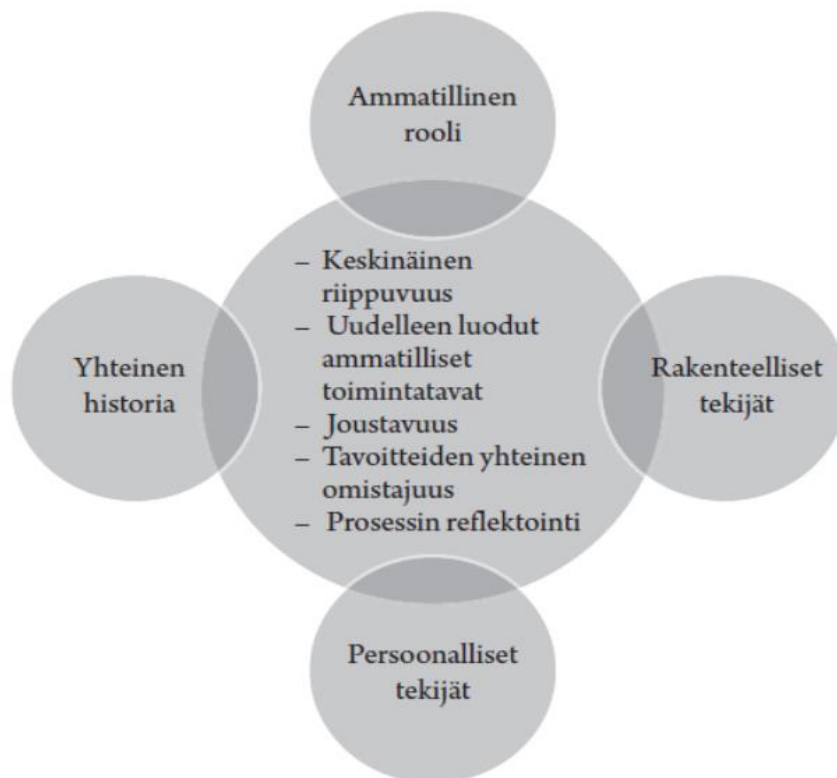
Suomen kielessä moniammatillisuuden käsitettä on yleisesti käytetty suhteellisen väljästi ja käsitteellä voidaan viitata keskenään hyvin erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin asiakkaan kanssa. Yhteistyötä kuvaavia käsitteitä englannin kielessä on useampia, kuten inter-, multi- tai transprofessional. Jaettu asiakkuus kuvaa osuvasti moniammatillisen yhteisen työskentelyn tavoitetta. (Kekoni ym. 2019.) Viime aikoina lainsäädännössä on korostunut vaatimus moniammatilliseen työskentelyotteeseen ja tämä vaatimus on näkynyt myös muissa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan uudistuksissa. Työelämä on jatkuvassa muutoksessa ja tuloksen taustalla oleviin keskeisiin tekijöihin liitetään nykyisin moniammatillinen yhteistyö, työn vaikuttavuus sekä esimerkiksi erilaisten palveluiden integrointi. Suomessa moniammatillisuuteen liitetään erilaisia käsitteitä, kuten moniäänisyys ja dialogisuus. (Mönkkönen & Kekoni 2020, 216–217.) Tiimityö tarkoittaa Rosenfeldin (2013, 1) mukaan useiden työntekijöiden erikseen tekemää työtä, mitä tehdään toisistaan erillään, mutta kaikki ymmärtävät oman työpanoksen merkityksen yhteisen kokonaisuuden tehokkuudelle.

Raitakari ja kumppanit (2019) puolestaan käyttävät käsitettä integroiva työote ja kyseisen työskentelytavan on todettu vähentävän ja ehkäisevän esimerkiksi hajanaisuutta, mikä liittyy asiakasprosesseihin. Lisäksi työtavan on tulkittu ottavan huomioon palvelujärjestelmän ja vähentävän sen sirpalemaisuuutta. (Mt., 16.)

Sosiaali- ja terveysalan työtehtävien moniammatillisuuteen liittyy erilaisia toimijoita, etenkin kun kyseessä on erilaiset palvelu- tai hoitoprosessit. Valitettavasti edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat kohtaavat tilanteita, joissa kokevat työntekijöiden näkemykset epäselviksi ja ristiriitaisiksi. Erilaisia prosesseja on hiottu pitkään, mutta tästä huolimatta moniammatillisuus ei aina toteudu parhaalla mahdollisella tavalla, vaan asiakas voi kokea palvelun epäselväksi ja hajanaiseksi. Työelämässä, etenkin sosiaali- ja terveysalalla keskeistä on taito kohdata ihmisiä ja tehdä hyvää yhteistyötä. Erilaisia ammatillisia taitoja voidaan katsoa kolmelta erilaisesta ulottuvuudesta; vuorovaikutusosaamisen, substanssiosaamisen ja prosessiosaamisen näkökulmasta. Sujuvan ja toimivan moniammatillisen työn kannalta kaikilla kolmella taitojen ulottuvuudelta on tärkeä merkitys. Substanssiosaaminen pitää sisällään työssä tarvittavien tietojen ja erilaisten taitojen hallinnan. Sosiaali- ja terveydenhuollossa substanssiosaamista on usein pidetty osaamisen kärkenä. (Mönkkönen & Kekoni 2020, 226.) Helminen (2017) toteaa, että moniammatillisuudessa tulee muistaa eri asiantuntijoiden lisäksi aina asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaisesti asiakkaan läheiset. Organisaatorajat ylittävä moniammatillisuus ja moniammatillinen yhteistyö on tärkeää sekä lisäksi erilaiset sektorirajat tulee tarvittaessa ylittää. (Mt.,19.) Kalakari (2024) on puolestaan havainnut, että moniammatillisessa yhteistyöhön liittyvissä kokouksissa osan toimijoiden ääni ja rooli voi jäädä pieneksi. Ehdotuksena on kaikkien osapuolten tiiviimpi moniammatillinen yhteistyö kokouksessa esille nousseisiin ehdotuksiin liittyen. (Mt., 2024, 1.)

Mönkkönen ja Kekoni (2020) toteavat lisäksi, että yhteistyön kautta moniammatillisuudessa ja moniammatillisessa yhteistyössä saadaan paljon erilaista uutta tietoa toisesta alasta sekä alalla käytössä olevista työskentelytavoista, jolloin substanssiosaaminen laajenee. Prosessiosaamiseen

liittyy erilaisia taitoja, joiden kautta prosesseja saadaan työssä eteenpäin. Ammatilaisen on oleellista osata tunnistaa, millaista tukea asiakas tarvitsee, ja tarvitaanko tietyssä prosessin vaiheessa tiiviimpää moniammatillista työskentelyä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa vuorovaikutus on keskeisessä roolissa ja osaaminen vuorovaikutuksessa tarkoittaa taitoa vastavuoroiseen yhteistyöhön ja kommunikaatioon asiakkaan tai tarvittaessa asiakkaan läheisten kanssa sekä ammattilaisten kesken. Tulee huomata, että yhteistoiminta on avain toimivaan moniammatilliseen yhteistyöhön, eikä tule antaa liikaa painoarvoa esimerkiksi yhden toimijan taitoihin ja osaamiseen, vaan kyse on aidosti yhteistyöstä. Haasteena työntekijät ovat tuoneet sellaiset tilanteet, missä ammattilainen kokee tehneensä hyvää työtä asiakkaan kanssa, mutta seuraavassa vaiheessa tulee katkoksia ja asiakkaan kokema palvelu heikkenee. (Mt., 226–227.) Kekoni ja kumppanit (2019, 21) esittelevät Bronsteinin (2003) jaottelun (Kuvio 4.) moniammatillisen työskentelyn osa-alueista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä.



KUVIO 4. Moniammatillisen työskentelyn osa-alueet sekä niihin vaikuttavat tekijät Bronsteinin 2003 mukaisesti (Kekoni ym. 2019)

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tutkielman neljännessä luvussa käsittelen tutkimuksen toteutuksen vaiheita. Ensin määrittelen tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen. Seuraavaksi kerron tutkimusaineiston hankinnasta sekä valitusta tutkimusmenetelmästä ja aineiston analysoinnista. Tutkielman vaiheet olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Luvun lopussa esittelen keskeisiä huomioita tutkielman luotettavuudesta ja eettisyydestä.

4.1 Tutkimustehtävät ja tutkimuskysymys

Tutkielmani on laadullinen tutkimus ja tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa sosiaalityön roolista TYM-palvelussa. Tutkielmani avulla saadaan yleiskatsaus TYM:in sekä lisää tietoa sosiaalityön kentälle suhteellisen vähän tutkitusta aiheesta. Tutkielmani toteutin laadullisena tutkimuksena, jonka tarkoituksena on tuoda esiin näkökulmia sosiaalityön roolista TYM:in kehittymiseen ja tulevaisuuteen liittyen. Tutkielman avulla pyritään tuomaan esille kokonaiskäsitys siitä, minkä tyyppiset vastualueet painottuvat työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa juuri sosiaalityölle. Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukemiseen liittyvä tutkimus on aina yhteydessä myös esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen ja työllisyyspalveluiden tutkimukseen, joten tietoa on mahdollista saada myös muille toimijoille.

Tutkielman tutkimuskysymys on

Millaisena sosiaalityön rooli näyttäytyy TYM-palveluun liittyvien keskeisten lakien ja asiantuntijalausuntojen kautta?

4.2 Tutkimusaineisto

Toteutin tutkimuksen aineiston hankintaa marras-joulukuussa 2024. Aineistoa tutkimukseen haettiin sekä Finlex- että Lausuntopalvelu-sivustojen kautta. Hakusanat muodostin vastaamaan tutkimuskysymystä ja keskiössä oli TYM-palvelu. Aineiston hankintaan valittiin hakulauseeksi *työllistymi edist.* sekä *TYP*. TYP-palvelusta käytettävä lyhenne TYP muuttui muotoon TYM vuodenvaihteessa 2025. Tämän takia hakusanana pidettiin TYP, koska aineistoa ei ole vielä saatavilla TYM hakusanalla. Tutkielmani aineiston pääpaino on asiantuntijalausunnoissa, jotka annettiin lakimuutokseen ”*Työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä 2022*”. Tämän lisäksi aineistoa muodostui sekä laista työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta 2014/1369 että laista työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023. Tutkielmassani viittaa *asiantuntijalausunto* -termillä lausuntopyyntöön annettuihin lausuntoihin. Huomioitavaa on, että asiantuntijalausuntoja ovat antaneet useat ja erikokoiset tahot, kuten kaupungit, TE-toimistot, ELY, erilaiset yhdistykset sekä muut toimijat, kuten Kansaneläkelaitos ja Sosiaali- ja terveysministeriö. Tutkielmassani käytössä ollut aineisto on lueteltu tutkielmani Liitteessä 1. Liitteessä olen jakanut asiantuntijalausunnot neljän kategorian mukaisesti lausunnonantajan taustan mukaisesti, nämä kategoriat ovat: kaupunki/kunta (N=28), TE-toimisto/ELY (N=8), yhdistykset (N=12) ja muut toimijat (N=12). Asiantuntijalausuntojen laatijoiden nimet on poistettu ja jätetty näkyviin lausunnon antajan organisaatio ilman henkilön nimeä. Edellä mainittu valinta on tehty, koska asiantuntijalausunnon antajan nimi ei ole relevantti tieto ja tämä tapa on lisäksi osa hyvää eettistä toimintatapaa tutkielmissa.

Aineistonrajausta on tehty valittuihin asiantuntijalausuntoihin, jotta aineisto oli hallittavissa ja ne vastasivat sisällöltään tutkimuskysymykseen. Aineistosta rajasin ulkopuolelle asiantuntijalausunnot, missä todettiin ainoastaan: ei kommentoitavaa, lausunnot, missä ei ollut mitään tekstiä, tai ainoastaan maininta, että lausuja yhtyy TYP-johtajien antamaan lausuntoon tai ei lausuttavaa. Tämän tyyppisiä aineiston ulkopuolelle jätettyjä lausuntoja oli kymmenen. Lisäksi olen rajannut aineiston ulkopuolelle ruotsinkieliset

asiantuntijalausunnot (N=3). Aineistoa analysoidessa tarkemmin havaitsin tarpeen vielä tarkemman aineiston tarkasteluun. Havaitsin, että aiemmin aineistoista poistettujen asiantuntijalausuntojen lisäksi, osa valikoiduista asiantuntijalausunnoista käsitteli lähes ainoastaan lain kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta vuonna 2022. Nämä edellä mainitut asiantuntijalausunnot näkyvät aineistoluettelossa, koska ne on käyty läpi analyysiprosessissa, mutta niistä ei lopulta noussut esille vastauksia tutkielmani tutkimuskysymykseen peilaten. Asiantuntijalausunnot olivat hyvin eri laajuisia, lyhyimmät yhden tai kahden virkkeen mittaisia ja pisimmät olivat useamman sivun mittaisia. Aineiston kokonaissivumäärä oli 111 sivua asiantuntijalausuntoja Word-tiedostona sekä kaksi TYM-palvelun keskeistä lakia.

Tutkielmani aineisto oli tutkimuskysymyksen kannalta perusteltu ja Vilkan (2021) suosituksen mukaisesti olen pyrkinyt saamaan tutkimuskysymykseen eri näkökulmia analysoimalla sekä TYM-palveluun liittyviä keskeisiä lakeja että asiantuntijalausuntoja liittyen TYM-laki muutokseen. Vilka (2021) nostaa esille hyvin yleisen pohdinnan laadullisissa tutkimuksissa, eli pohdinnan siitä, mikä on riittävä aineiston koko. Merkityksellistä ei kuitenkaan ole aineiston koko vaan tärkeintä on aineiston laatu. Aineiston tulisi toimia apuvälineenä tutkittavan ilmiön tai asian oivaltamisessa ja ymmärtämisessä tai apuvälineenä tulkinnan muodostamisessa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskeinen ja soveltuva kysymys voisi olla minkälaisella tutkimusaineistolla on mahdollista saada riittävän kattava kokonaiskuva/kuvaus tutkittavasta asiasta ja tutkimusongelmasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on usein relevanttia yhdistää erilaisia aineistoja ja pyrkiä löytämään aineistojen välisiä johtolankoja. (Mt., 150.)

4.3 Aineiston analyysi

Metsämuuronen (2006) painottaa tutkimuksen tavoitetta päästä lähelle totuutta, huolimatta tutkimuksen menetelmätavan valinnasta. Laadullisessa ja määrällisessä tutkimuksessa on oleellista osata kysyä oikeat kysymykset ja molemmassa tutkimusmenetelmissä tulee kysyä, mikä on totuus. (Mt., 81.) Valitsin laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi, koska se sopii luonteeltaan parhaiten tämänkaltaisen aineiston keräämiseen ja analysointiin.

Laadulliseen tutkimukseen sisältyy omia erityispiirteitä, kuten Vilkka (2021) tuo näkyviin ja tarkoituksena on päästä syventymään ja tarkastelemaan merkitysten vaikutusta. Merkity maailma laadullisessa tutkimuksessa on sosiaalinen. Merkitykset luovat merkityskokonaisuuksia ja samanaikaisesti merkitykset tulevat näkyviin eri asioiden ja ihmisten välisenä suhteena. Laadulliseen tutkimukseen sisältyy keskeisenä kysymyksenä pohdinta siitä, mitä merkityksiä tutkitaan kyseisessä tutkimuksessa. (Vilkka 2021, 118.)

Tutkielmani aineiston analyysitavaksi valitsin aineistolähteen sisällönanalyysin. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää sisällönanalyysia perusanalyysimenetelmänä ja sen avulla on mahdollista tehdä monentyyppistä tutkimusta. Yleisesti aineiston analyysia kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan hahmottaa seuraavien vaiheiden avulla: aluksi pitää päättää mikä on juuri kyseisessä tutkimuksen aineistossa kiinnostavaa. Tämän päätöksen jälkeen aineisto tulee käydä läpi ja samalla merkitä asiat, mitkä liittyvät kiinnostuksen kohteena olevaan tutkimuskysymykseen. Aineistosta tulee kerätä merkityt asiat yhteen ja huomata, että muu jää aineistonanalyysin ulkopuolelle. Aineistoa voi käsitellä ja jäsentää eri tavoilla. Näitä tapoja ovat esimerkiksi teemoittelu, luokittelu tai aineiston tyypittely. Aineiston käsittelyn jälkeen kirjoitetaan yhteenveto saaduista tuloksista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–104.)

Tutkielmani työskentelyn apuna aineiston läpikäymisessä oli Atlas.ti -ohjelma, mikä on laadullisen tutkimuksen aineiston analyysin soveltuva ohjelmisto. Tutkielman aineistoa on jäsennelly teemoittelun avulla ja olen pyrkinyt seuraamaan sisällönanalyysissäni Tuomen ja Sarajärven (2018) sekä Juhilan (2021) että Vilkan (2021) neuvoja. Tuomen ja Sarajärven (2018, 105, 107) mukaan teemoittelussa kyse on aineiston jäsentelystä ja pilkkomisesta esille nousseiden eri aihepiirien mukaisesti. Aineisto voidaan jakaa ryhmiin esimerkiksi tiedonantajien iän, taustan tai sukupuolen mukaan ja ryhmittely tehdään ennen varsinaista tutkimuksen teeman etsintää. Ryhmittelyn jälkeen on seuraavaksi vuorossa aineistosta aiheiden eli teemojen etsiminen. Myös Juhila (2021) nostaa esiin, että teemoittelun kautta tutkija tuo esiin aineistosta esille nousseita tyypillisiä piirteitä sekä tutkimustehtävän vastaamisen osalta sellaisia asiakokonaisuuksia, mitkä ovat keskeisiä. Teemojen käsittelyssä yhtenä osana

käytetään usein sitaatteja eli katkelmia aineistosta. Sitaattien tavoitteena on auttaa teeman havainnollistamisessa sekä tuoda esille tutkimuksen lukijalle jälkiä, miten analyysi on edennyt. Keskeistä on huomioida, että analyysin tuloksena syntyy ja löytyy tutkimuksen teemat. (Juhila 2021.) Vilkka (2021) neuvoo, että tyyppikertomuksen tai toiminnan logiikan etsiminen aineistosta tehdään ennen analyysia tutkimusaineiston keräämisen jälkeen. Seuraavaksi päätöksen tekemisen jälkeen tutkija aloittaa aineiston pelkistämisen, missä aineistosta karsitaan pois tutkimuskysymyksen kannalta epäolennaiset asiat. Pelkistämisen vaiheessa aineisto tyypillisesti pilkotaan osiin tai tiivistetään. Seuraava vaihe on aineiston uudelleen ryhmittely, minkä jälkeen ryhmät nimetään kyseisen ryhmän sisältöä parhaiten kuvaavalla yläkäsitteellä. (Mt., 164–165.)

Olen pyrkinyt pitämään tutkimuskysymyksen keskeisesti mielessä koko analyysiprosessin ajan. Tutustuin aineistoon ja päädyin tekemään poistoja aineistoista aiemmin esille tuomieni rajausten mukaisesti. Tämän jälkeen järjestin valitut asiantuntijalausunnot neljän kategorian mukaisesti lausunnonantajan taustan, nämä kategoriat ovat: kaupunki/kunta, TE-toimisto/ELY, yhdistykset ja muut toimijat. Aineiston kategorisoinnin jälkeen siirsin asiantuntijalausunnot yhtenä dokumenttina Atlas.ti -ohjelmaan ja luin koko aineiston vielä uudelleen läpi. Tämän jälkeen koodasin asiantuntijalausunnoista keskeisiä kohtia. Seuraavaksi lisäsin Atlas-ti -ohjelmaan aineistossa käyttämäni lait TYM-palveluun liittyen ja koodasin laeista esille nousevia keskeisiä kohtia. Atlas.ti -ohjelman avulla tutkin aineistoani suhteessa tutkimuskysymykseeni ja koodasin ilmaisuja tutkimuskysymykseeni peilaten. Koodeja tuli ensimmäiselle analyysikierröksellä 42, mistä osa oli osittain päällekkäisiä, kuten monialainen yhteistyö ja monialaisen yhteistyön johto. Merkintöjä koodeille tuli aineistoon 222 kappaletta.

Aineiston valinnan ja perehtymisen jälkeen tein vielä rajauksia aineistoon. Aineistossa nousi useasti esille koodi kuntakokeilun vaikutus, mutta päädyin ratkaisuun, että sillä ei ollut keskeistä merkitystä sosiaalityön näkökulmasta. Toinen usein aineistossa esille noussut koodi oli sakkomaksut, eli kuntien valtiolle maksamat maksut pitkäaikaistyöttömistä kuntalaisistaan. En nostanut

sakkomaksuja esille, koska se liittyy enemmän työttömyyden aiheuttamien kustannusten jakamiseen, kuin sosiaalityön rooliin TYM-palvelussa. Näin ollen se ei ollut oleellinen tutkimuskysymyksen näkökulmasta.

Aineiston rajausten jälkeen aloitin sisällönanalyysin tekemällä pelkistyksiä koodatuista ilmaisuista. Pelkistämisen jälkeen ryhmittelin aineistoa alaluokkiin ja tämän jälkeen muodostin alaluokista kolme yläluokkaa. Yläluokista muodostettiin havaintojen perusteella yksi pääteema. Aineiston analysoinnin luokittelun periaatteita tuodaan esille seuraavalla sivulla Taulukossa 1. Aineistosta havaittuja tuloksia käsitellään yläluokkien kautta enemmän luvussa viisi ja pääteemaa pohditaan tarkemmin luvussa kuusi.

TAULUKKO 1. Malliesimerkki analyysiprosessista ja pääteeman muodostumisesta

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääteema
"Lähivuosien laajat muutokset tulisi huomioida jo tässä vaiheessa niin, että yhteiskunnassa edetään askeltaen ja jatkuvuus turvaten kohti yhä monialaisempaa yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, Kelan ja muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa."	Verkostotyö, tulevaisuus, yhteistyö	Sosiaalityö osana monialaista työtä	Monialaisuus ja johtaminen	Sosiaalityön monet kasvot
"Lakimuutosta tehdessä on hyvä huomioida monialaisen yhteispalvelun saatavuus. On tärkeää, että asiakas saa moniammatillisen tuen jatkossa sujuvasti, matalalla kynnyksellä ja että palvelu on asiakkaan näkökulmasta kokonaisvaltaista ja tarkoituksenmukaista."	Asiakkaiden tilanteiden esille nosto, yhdenmukaisuuden ja tasa-arvon puolesta puhuja	Toimivat palvelut, keskiössä asiakkaat	Asiakas-näkökulma	
"Kuntouttava työtoiminta on yksi palvelu, joka siirtyy kuntien vastuulta hyvinvointialueille. Kunnat ovat vastanneet yhdessä valtion kanssa siitä, että kuntouttavan työtoiminnan palveluita järjestetään."	Kuntouttavan työtoiminnan vastuutaho jatkossa hyvinvointialue	Sosiaalipalvelut, kuntouttava työtoiminta, hyvinvointialue	SOTE-palvelut osana TYM-työtä	

4.4 Eettisyys ja luotettavuus tutkielmassa

Kuula (2006) pohtii tutkimusetiikan käsitettä ja sitä onko näkökulma tutkimusetiikkaan suppea vai laajempi. Suppeasta näkökulmasta katsottuna tutkimusetiikalla voidaan viitata ainoastaan sisäisiin asioihin tieteessä. Tutkimuksen ammattietikkaan kuuluu esimerkiksi seuraavat osa-alueet: arvot, normit sekä eettiset periaatteet. Nämä erilaiset osa-alueet tutkijan tulisi ottaa huomioon koko tutkimusprosessin ajan. (Mt., 23.) Tieteen etiikassa on nostettu usein esiin viisi peruskysymystä: Miten tutkimusaiheet on valittu eli mitä tutkitaan, minkälaiset ovat hyväksyttävät tutkijan keinot tehdä tutkimusta, minkälaista on hyvä tutkimus sekä kysymys siitä minkä tyyppisiä tutkimustuloksia tutkija voi tutkimuksella tavoitella ja onko tutkijan tiedonjano hyväksyttävää? (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147–148.) Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK, 2023) on yhteistyössä tutkimusyhteisön kanssa laatinut ohjeistuksen korkeakouluopiskelijoille ja tutkijoille. Ohjeistus on toiminut mallina hyvästä tieteellisestä käytännöstä (HTK). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan tulee huolehtia tarvittavista suostumuksista, luvista sekä eettisestä ennakoarvioinnista jo ennen tutkimusaineiston keruun aloittamista. Kuula (2006) nostaa esille, että tutkijan tulee varmistaa, että tutkimus ei vaaranna tutkittavien tai tutkijan turvallisuutta ja terveyttä. Tutkimustyössä jokainen kantaa itse vastuu erilaisista tekemistään ratkaisuista sekä valinnoista, mutta tästä huolimatta on tärkeätä tuntea ja ymmärtää eettiset normit ja ymmärtää erilaisten lakien merkitys tutkimuksen eettisyydessä. (Mt., 21.) Tutkimukseni ei vaaranna asiakkaiden tai työntekijöiden turvallisuutta, koska aineisto pohjautuu lakeihin ja lausuntopyyntöihin.

Laadullisella menetelmällä tehdyn tutkimuksen, voidaan todeta olevan luotettava silloin, kun tulkittu aineisto sekä tutkimuksen tutkimuskohde ovat soveltuvia ja yhteensopivia toisilleen. Lisäksi on tärkeää huomioida, että teorianmuodostukseen ei ole päässyt vaikuttamaan satunnaiset tai epäolennaiset tekijät. Huomioitavaa on, että laadullinen tutkimus ei muodosta yhtä yhtenäistä perinnettä, vaan sille on tyypillistä laadulliseen tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät erilaiset käsitykset. Tutkimuksen luotettavuutta ja tutkimuksen toteuttamista laadullisella menetelmällä ei voida erottaa toisistaan

erillä olevista tapahtumista. Laadulliseen tutkimukseen liitetään usein aineistokatkelmia, minkä kautta on pyrkimys tuoda esille tutkijan päättelyä ja vuoropuhelua. Luotettavuuden arviointia tulee tehdä koko tutkimusprosessin ajan. Tulee myös huomioida puolueettomuusnäkökulma tutkimusta tehdessä ja tuoda esille sidonnaisuus tutkimukseen. Sidonnaisuuden sekä esimerkiksi arvojen esille tuominen lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä, mikä on useilla tavoilla sidoksissa tutkimukseen liittyvään etiikkaan. (Vilka 2021, 196–198.) Tuomi ja Sarajärvi (2018, 162–163) nostavat esiin, että laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tulee aina arvioida kokonaisuutena ja ottaa huomioon erilaisia yleisesti tärkeäksi katsottuja näkökulmia, kuten tutkimuksen uskottavuus, riippuvuus ja itse tutkimustilanteen arviointi.

Tutkielmani eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyen tuon näkyviin seuraavia asioita. Tutkimukseeni ei tarvita tutkimuslupaa, koska tutkimukseni ei käsittele esimerkiksi henkilötietoja, eikä arkaluontoisia tietoja. Asiantuntijalausuntojen antajat ovat olleet tietoisia julkisesta julkaisusta silloin, kun ovat lausuntonsa antaneet. Tutkielmassani lausunnon antajan nimet on kuitenkin poistettu hyvän eettisen tutkimuksen periaatteen mukaisesti, mutta lausunnonantajan taustaorganisaatio on jätetty näkyviin. Tarvetta eettiselle ennakoarvioinnille ei ole edellä mainituiden huomioitten takia. Tutkielmani aineisto on kaikkien vapaasti saataville, eikä aineiston käyttöön tarvita erillistä lupaa. Aineisto oli helposti saavutettavissa Finlex- ja Lausuntopalvelupyyntö- sivustojen kautta. Tutkimukseen liittyvää sidonnaisuutta minulla on työskentely tutkimusaiheen alalla. Tutkielmani käsittelee TYM-palvelua yleisellä tasolla, eikä aineisto kohdentunut työskentelemääni TYM-verkoston. Tutkimukseni läpinäkyvyyttä lisää esille tuomani tieto työskentelystäni TYM-palvelussa sekä tutkimuksen eri vaiheista kertominen tutkielmassa. Tutkimukseni luotettavuutta olisi mahdollisesti voinut lisätä esimerkiksi hakusanojen monipuolistaminen.

5 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen pääteeman kolme yläluokkaa, jotka ovat *monialaisuus ja johtaminen, asiakasnäkökulma sekä sotepalvelut osana TYM-palvelua*. Tutkielmani aineiston pääteemaan *sosiaalityön monet kasvot* syvennyn tarkemmin pohdintaluvussa. Aineistosta esittelen aineistoesimerkkejä, jotka ovat sisällöllisesti oleellisia kuvaamaan yläluokkia. Sitaateissa on näkyvillä asiantuntijalausunnon laatijataho, koska analysoimisen näkökulmasta se oli relevanttia, ja lisäsi tutkielman läpinäkyvyyttä. Lisäksi haluan tuoda esille, että tutkimukseni aineistona olleet asiantuntijalausunnot on laadittu ennen hyvinvointialueiden toiminnan alkamista. Tutkimukseni aineiston aikana TYM-palvelussa toimijatahot olivat: TE-toimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos. Kategorioiden välisellä asiantuntijalausuntojen lukumäärien vaihtelevuus on hyvä huomioida tuloksissa. Esimerkiksi kaupunkien/kuntien asiantuntijalausuntoja on huomattavasti enemmän kuin TE-toimiston/ELY:n laatimia asiantuntijalausuntoja.

5.1 Monialaisuus ja johtaminen

TYM-palvelussa keskiössä on aina ollut monialaisuus sekä johtamiseen liittyvät näkemykset, ja havaitsin nämä laajasti myös tutkielmani aineistosta. Aineiston analyysissä yhdeksi yläluokaksi muodostui *monialaisuus ja johtaminen*, joka käsitteli pääpainoltaan sosiaalityötä osana monialaista työtä. Työn monialaisuutta korostettiin sekä asiantuntijalausunnoissa että TYM-palveluun liittyvissä keskeisissä laeissa. Sosiaalityöllä on keskeinen rooli yhtenä toimijana TYM-palvelussa ollen osa päivittäistä monialaista yhteistyötä:

"Muutoksen johdosta monialaisten työllisyyttä tukevien yhteispalvelujen osalta keskeiset toimijat ovat jatkossa työ- ja elinkeinotoimisto, Kansaneläkelaitos ja hyvinvointialue. Edellä mainituilla toimijoilla tulee olla palvelun tuottamisessa ja johtamisen organisoinnissa kokonaisvastuuta tukeva rooli. Monialaisen palvelun

tuloksellinen järjestäminen edellyttää toimintarakennetta tukevaa ohjausta, jolla vältetään hajanaiset ja pirstoutuneet palvelurakenteet.”
(Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, 2022)

”Lähivuosien laajat muutokset tulisi huomioida jo tässä vaiheessa niin, että yhteiskunnassa edetään askeltaen ja jatkuvuus turvaten kohti yhä monialaisempaa yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, Kelan ja muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa.”
(Kansaneläkelaitos, 2022)

Sitaateista havaitsin monialaisuuden hyvin keskeisen roolin TYM-palvelussa. Ensimmäisessä otteessa asiantuntijalausunnossa viitattiin tulevaisuuden muutoksiin, hyvinvointialueen aloittaessaan toimintaansa. Asiantuntijalausunnossa nousee myös ajankohtainen huoli palvelurakenteiden pirstoutumisesta. Epäselvät palvelurakenteet vaikeuttavat työntekijöiden päivittäistä työskentelyä ja heijastuvat valitettavasti suoraan asiakkaille. Tämän vuoksi sujuviin prosesseihin ja palvelurakenteisiin tulee aktiivisesti kiinnittää huomiota. Tulevaisuusnäkökulma tulee esille myös Kansaneläkelaitoksen laatimassa asiantuntijalausunnossa ja lisäksi siinä korostui ongelmien ennaltaehkäisy isoissa muutoksissa.

TYM-palvelussa laki tuo työhön paljon raameja. TYM-laeissa korostetaan työttömän asiakkaan tarvetta tiiviiseen monialaiseen yhteistyöhön, palveluiden yhteensovittamiseen sekä työttömien haasteelliseen tilanteeseen esimerkiksi työ- ja toimintakyvyn näkökulmasta:

”Työttömän työllistyminen edellyttää yhteistoimintamallin mukaista palvelujen yhteensovittamista, jos työllistymisen esteenä ovat työllistymiseen vaikuttavat työ- ja toimintakyvyn rajoitteet tai elämänhallinnan ongelmat, jotka eivät ratkea yksinomaan viranomaisten välisellä konsultaatiolla.”
(Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023)

Lakiotteessa painotettu palvelunäkökulma on keskeinen TYM-asiakkaiden tilanteiden parantamisessa. Edellä mainittu ote huomioiden on erityisen kiinnostavaa, että Laaksonen ja kumppanit (2024) havaitsivat, että työttömyyden pitkittyessä yleistyivät myös terveydelliset diagnoosit, mitkä rajoittivat asiakkaan työllistymistä. Diagnooseista yleisimpiä olivat erilaiset tuki- ja liikuntaelinsairauksiin liittyvät sekä lisäksi erilaiset mielenterveydenhäiriöiden diagnoosit. Työllisyysuunnitelmat sekä työvoimapolitiittista lausunnoista

aiheutuivat suurimmat kustannukset kokonaiskustannuksia tarkasteltaessa. Palveluihin osallistuminen, lukuun ottamatta aktivointisuunnitelmien laadintaa oli vähäisempää niillä asiakkailla, joilla oli sairausdiagnooseja. Osa selitystä voi olla asiakkaiden ohjaus muihin palveluihin. (Mt., 6.) Tutkimuksessa havaittu palveluiden käytön väheneminen on tärkeä huomio ja herättää pohdinnan siitä, mistä on tarkemmin kysymys. Asiakkaan kokonaistilanteen kartoittaminen on erityisen tärkeätä diagnoosien vaikuttaessa työllistymiseen ja tärkeää on pohtia yhdessä asiakkaan kanssa sitä, millainen työkyky asiakkaalla on jäljellä ja minkälaisia työtehtäviä työkyky mahdollistaa. Ohjaus ammatilliseen kuntoutukseen pitäisi myös tapahtua riittävän ajoissa ja palveluiden sujuvuus on tärkeää, jotta turhia katkoksia palveluiden välille ei pääse syntymään. Tätä palveluiden yhteensovittamista korostaa myös TYM-laki (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023).

TYM-palveluun liittyvät johtamisen haasteet, kuten TYM-palvelun hajanaiset toimipisteet, jaetun johtajuuden toteuttamisen käytännöt sekä TYM-palvelun haastava asiakaskunta, on tunnistettu aikaisemmassa tutkimuksessa (ks. Kalm-Akubradian ym. 2018). Jalonen ja kumppanit (2024) toteavat oivallisesti, että ei voida olettaa moniammatillisen yhteistyö tapahtuvan ja toteutuvan tyhjiössä itsekseen, vaan sujuva moniammatillinen yhteistyö edellyttää johtamista. Lisähuomautuksena todetaan, että haasteellista on moniammatillinen johtaminen silloin, kun eri organisaatiot ovat ammattilaisten takana. (Mt, 2024, 91.) Edellä mainittu johtamisen kokonaisuus huomioiden on luonnollista, että monialaisen yhteistyön johtaminen nousi esille aineistoista ja liittyy keskeisesti myös sosiaalityön rooliin TYM-palvelussa. Monialaiseen yhteispalveluun johtamiseen liittyvät huomiot tulivat esille seuraavassa aineisto-otteessa:

”Pykälän ennallaan pysyttäminen merkitsisi sitä, että kunnat nimeäisivät edelleen henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Tätä perustellaan sillä, että jos kunnilla säilyisi oikeus nimetä johtava henkilö, kunnilla säilyisi myös rooli monialaisen yhteispalvelun verkostoyhteistyössä. Perustelu ei ole looginen, koska kuntien roolina monialaisessa yhteispalvelussa on ollut järjestää asiakkaille sosiaali- ja terveystalvveluja. Vuoden 2023 alusta tätä roolia kunnilla ei enää ole. Jos momenttia ei muuteta, voi se merkitä käytännössä sitä, että sosiaali- ja terveystalvvelujen järjestämisestä vastaavilla hyvinvointialueilla ei ole sanavaltaa johtavan henkilön valinnassa.”
(Porin kaupunki, Kaupunginhallitus 2022)

Näkemyks on mielenkiintoinen, koska siinä korostuu kuntien rooli TYM-työssä sosiaali- ja terveystalveluiden tuottajana ja tuodaan esille palveluiden siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille. TYM-työn johtajan nimeämistä ei tämän takia pidetä enää kuntien vastuulle sopivana päätöksenä. Huomioitavaa on, että aineistossa tuotiin myös runsaasti esille kuntien monipuolinen rooli työllisyydenhoidossa. Tämän lisäksi monialaisen yhteistyön koettiin tärkeänä jatkuvan tiiviinä myös hyvinvointialueiden toiminnan alkamisen jälkeen. TYM-työssä monialaisen yhteistyön kautta saatu lisäarvo tuli esille myös Pitkäsen, Harkon, Lehikoisen ja Kuntoutussäätiön (2019) loppuraportissa. Asiakasprosessien vaikuttavuus ja ammattilaisten osaaminen on lisääntynyt monialaisen yhteistyön kautta. (Mt., 6.)

Monialaisuuteen ja johtamiseen sisältyy myös henkilöstöasiat. TYM-asiakkaiden tilanteiden haasteellisuuden vuoksi henkilöstön osaamisen tulee olla hyvällä tasolla. Havaittavissa on myös selkeä toive henkilöstön erityisosaamiselle ja monimuotoisuudelle, kuten seuraavassa aineisto-otteessa on huomattavissa:

”THL pitää tärkeänä, että hyvinvointialueilla ja kunnissa on resursoitu palvelutarpeiden ja kunkin alueen erityistarpeiden mukaisesti tarpeeksi osaamista. Tämän lisäksi alueiden tulisi varautua myös yllättäviin yhteiskunnallisiin ja globaaleihin muutoksiin, jotka muuttavat resurssien ja osaamisen tarpeita. On tärkeää, että laissa on määritetty, että Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos osoittavat riittävän määrän henkilöstöä, mutta henkilöstön resurssien lisäksi tulisi huomioida henkilöstön riittävä erityisosaaminen ja monimuotoisuus. Yhteistoimintamallin toimivuutta, yhdenvertaisuutta ja laadukkuutta tulee arvioida ajan kuluessa.”
(THL, 2022)

Näkemyksessä painotetaan lisäksi muutoskykyä suhteessa globaaleihin muutoksiin, mikä ei ollut aineistossa yleisesti esille noussut teema. Asiantuntijalausannon laatija THL oli keskeinen osa koronapandemian vastuutahona Suomessa, joten pohdittavaksi jää vaikuttaako tämä teeman esille nostamiseen. Lisäksi lausunnossa painotetaan myös yhdenvertaisuuden näkökulmaa, mikä on keskiössä sosiaalityössä.

5.2 Asiakasnäkökulma

Toinen aineistosta havaitsemani yläluokka on *asiakasnäkökulma*, jossa ydinasioina ovat toimivat palvelut ja asiakkaiden keskiössä oleminen. Sosiaalityön yksi keskeisimmistä rooleista on ollut läpi historiansa toimia asiakkaiden äänen tukena, ja tuoda esille epäoikeudenmukaisia tilanteita. Sosiaalityö on joutunut myös toisinaan toimimaan asiakkaiden asianajajana pirstaleisessa palveluverkossa. TYM-asiakkaat kuuluvat usein paljon palveluita käyttäviin asiakkaisiin. Hujala ja Lammintakanen (2018) toteavat, että sosiaali- ja terveystaloudessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota niihin asiakkaisiin, joiden palvelutarve edellyttää useita sote-palveluita. Erilaisia termejä, joilla on viitattu useita palveluita tarvitseviin asiakkaisiin, on esimerkiksi moniongelmaiset asiakkaat tai integraatioasiakkaat. Yksi termi on yhteisasiakkaat, mikä valittiin käyttöön kuvaamaan useita palveluita tarvitsevia asiakkaita Parempi Arki -hankkeessa. Yhteisasiakkaat tarvitsevat usein samanaikaisesti eri terveydenhuollon toimijoiden palveluita, kuten terveyskeskuksen ja keskussairaalan poliklinikoiden palveluita. Samanaikaisesti asiakkaat saavat sosiaalitoimen kautta sosiaalityötä sekä voivat olla työttöminä työnhakijoina työllisyyspalveluiden asiakkaita. (Mt., 16.) Seuraavaksi esimerkki aineistosta, jossa havaitsin asiakasnäkökulman erityisesti juuri palveluiden näkökulmasta:

*”Palveluiden yhteensovittaminen edistää asiakkaiden työhön kuntoutumista ja voivat vähentää sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden tarvetta.”
(Askolan kunta, kunnanhallitus 2022)*

Aineisto-otteessa tuodaan esille kahdesta näkökulmasta, millaiset hyödyt palveluiden yhteensovittamiselle ovat asiakkaalle. Lyhyellä aikavälillä toimivat ja yhteensovitettavat palvelut auttavat asiakasta kuntoutumaan työelämään. Pidemmällä aikavälillä asiakkaiden työhön kuntoutus tulee vähentää terveydenhuollon ja sosiaalityön erilaisia palveluita. Kerätär (2016, 54). mukaan työttömien terveydentila on heikompi, työssäkäyviin verrattuna. Yleisen taloudellisen tilanteen ollessa hyvin haastava sekä kunnilla, hyvinvointialueille että Kansanelämlaitoksella, on palveluiden vaikuttavuuden merkitys kasvanut entisestään. Palveluiden käytössä kaikissa TYM-työssä mukana olevilla tahoilla on viime vuosina kehoitettu käyttämään harkintaa, ja pohtimaan tarkasti palvelun soveltavuutta asiakkaalle. Tämä harkinta edellyttää monipuolista osaamista ja

monialaisuuden sekä monialaisen yhteistyön vahvaa käyttämistä päivittäisessä TYM-työssä. Nikander havaitsi jo vuonna 2003 eri asiantuntijoiden joutuvan tasapainoilemaan asiakkaiden erilaisten tarpeiden ja haastavan taloudellisen tilanteen sekä toisaalta päätöksenteon ristipaineessa (mt., 288). Hujala ja kumppanit (2019) toteavat tärkeän näkemyksen, että asiakkaiden palvelutarpeet eivät käytännössä ohjaa sitä, millaisia palveluita on tarjolla, vaan keskiössä on palveluiden tarpeet (Mt., 600).

Sosiaalityön yksi keskeisimpiä tehtäviä on toimia siten, että asiakkaiden tasapuolisuus ja yhdenmukaisuuden oikeus toteutuvat. Aineistoista huomasin selkeästi huolen siitä, millä tavalla osan kunnan palveluiden siirtymisestä hyvinvointialueelle tulee vaikuttamaan asiakkaiden tasapuolisuuteen. Tasapuolisuuden ja yhdenmukaisuuden huoli on keskeinen tema seuraavassa aineisto-otteessa:

*"Kuntien jääminen TYP-toiminnan ulkopuolella vaarantaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun, kun kunnan työllisyyspalveluiden työllistymistä edistävät palvelut (esim. työhönvalmennus, työkyvyn arviointi) ja muut kunnan järjestämistä vastuulle jatkossakin kuuluvat palvelut jäävät TYP-palvelujen ulkopuolelle. Tämä vaarantaa TYP-lain tavoitteena olleen asiakkaiden tasapuolisen oikeuden palveluihin asuinpaikasta riippumatta. Myös perustuslaissa painotetaan ihmisten yhdenvertaisuutta lain edessä."
(Pyhäjärven kaupunki, Pyhäjärven kaupunginhallitus 2022)*

Suomessa perustuslaki painottaa ihmisten yhdenvertaisuutta, kuten edellä olevassa aineisto-otteessa tuodaan osuvasti esiin. TYM-lain (381/2023) yhtenä tavoitteena on myös ollut tasa-arvoisten palveluiden esille nostaminen. Toisaalta voidaan pohtia sitä, onko tasa-arvoisuus TYM-palvelussa aidosti toteutunut koko Suomessa. Tutkielman teoriaosuudessa nostin esiin, että TYM-verkostoilla on ollut käytössä erilaisia henkilöstöresursseja ja esimerkiksi lääkärin rooli TYM-työssä on vaihdellut suuresti. Ennen TYM-työn lakiperusteisuutta alueelliset erot olivat toki nykyistä huomattavasti suuremmat. Aineisto-otteessa oli havaittavissa huoli, että esimerkiksi työkyvyn arviointipalvelu jää kuntiin. Pohdittava asia on, minkälaisia alueellisia eroja on edelleen olemassa siinä, miten työkyvyn arviointipalvelut ovat toteutuneet, koska työkokemukseni mukaan palvelu on voinut kuulua myös osaksi hyvinvointialueiden työtä. Tulkitsin myös huolta palveluiden vähentymisestä esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan osalta ja

kerrotaan huoli pitkäaikaistyöttömyyden entistäkin pysyvämmästä roolista, jos palvelut vähenevät. Toisaalta on tärkeä havainnoida, että huomion on tehnyt Työttömien keskusjärjestö Ry, joka asiantuntijalausunnossa mainitsee, että työttömien yhdistykset järjestävät kuntouttavaa työtoimintaa. Tuon esille asiakasnäkökulmaan liittyen aineistossa havaitsemani huolen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun saatavuuden näkökulmasta. Ote aineistosta, missä edellä mainitun näkökulman havaitsin:

”Lakimuutosta tehdessä on hyvä huomioida monialaisen yhteispalvelun saatavuus. On tärkeää, että asiakas saa moniammatillisen tuen jatkossa sujuvasti, matalalla kynnyksellä ja että palvelu on asiakkaan näkökulmasta kokonaisvaltaista ja tarkoituksenmukaista. Kun hyvinvointialueet tulevat mukaan monialaisen yhteispalvelun toteuttamiseen, on vältettävä asiakkaan kannalta mahdollisesti syntyvät katkokset palvelussa tai haasteet palveluihin ohjautumisessa kuten työllisyyden kuntakokeilun yhteydessä on tapahtunut.”
(Paremmiin Yhdessä ry, 2022)

Edellä olevasta asiantuntijalausunnosta on nähtävissä, minkälaista moniammatillisen tuen tulisi olla asiakkaan näkökulmasta. Erityisesti painotetaan palvelun matalaa kynnystä, sujuvuutta sekä palvelun tarkoituksenmukaisuutta. Lisäksi otteessa viitataan haasteisiin työllisyyden kuntakokeiluun liittyen, ja toivotaan vältettävän aiemmin havaitut haasteet. Pohdittavaksi jää, toteutuiko asiantuntijalausunnossa mainittu toive, että hyvinvointialueiden toiminnan alkaminen ei vaikuttanut palveluiden ohjautumiseen tai jopa tuonut katkoksia palveluihin. Työllisyyspalveluiden siirtoa valtiolta kuntiin on perusteltu myös palveluiden siirtymisenä lähemmäksi asiakasta (Kuntaliitto, 2024). Vastuutahon siirrolla voi olla vaikutusta palveluiden sujumiseen asiakkaiden näkökulmasta, mitä painotettiin myös esille tuoduissa asiantuntijalausunnoissa.

5.3 Sote-palvelut osana TYM-työtä

Kolmas ja samalla viimeinen analyysissä muodostamani yläluokka oli *sote-palvelut osana TYM-työtä*. Yläluokan alaluokissa keskeisessä roolissa olivat sosiaalipalvelut, kuntouttava työtoiminta ja hyvinvointialue. TYM:n asiakkaiden työttömyys on lähtökohtaisesti pitkittänyt. Ainoastaan uuden TYM-lain (381/2023) voimaan astumisen jälkeen osa uusista asiakkaista on voinut olla sellaisia, joiden työttömyys ei ole pitkittänyt, mutta tarve aidolle monialaiselle yhteistyölle on tullut

esiin. Uudessa TYM-laissa työttömyyden keston kriteerit on poistettu, mistä johtuu edellä mainittu muutos asiakkaiden ohjautumisessa TYM-palveluun. Työttömyyden pitkittyessä tarvitaan usein erilaisia palveluita, jotta työkyky kohenee ja työllistyminen sekä opiskelu tulevat realistisiksi tavoitteiksi. TYM-työssä mukana olevilla tahoilla on kaikilla erilaisia palveluita. Esimerkiksi työllisyysalueilla on työkokeilu, Kansanelämlaitoksella on erilaisia ammatillisia ja lääkinnällisiä kuntoutuksia ja hyvinvointialueilla yksi usein käytetty palvelu on kuntouttava työtoiminta. Aineistosta havaitsin esimerkiksi viittauksia kuntouttavaan työtoimintaan, kuten seuraavissa aineisto-otteissa tulee esille:

”Kuntien järjestämä kuntouttava työtoiminta on oleellinen osa useimpien monialaisen yhteispalvelun asiakkaiden palvelupolkua. Jatkossa hyvinvointialue tuottaa kuntouttavan työtoiminnan itse tai hankkii sen kilpailutuksen kautta palvelutuottajalta tai kunnalta alueen tarpeet huomioiden.”
(Pohjois-Pohjanmaan Te-toimisto 2022)

”Työttömien Keskusjärjestö on erittäin huolissaan tämän lakiuudistuksen aikataulutuksesta, ennen kaikkea siitä näkökulmasta miten tämä laki voi vaikuttaa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden mahdollisuuksiin saada heille kuuluvaa palvelua kaikilla hyvinvointialueilla.”
(Työttömien Keskusjärjestö ry, Toiminnanjohtaja, 2022)

Edellä olevissa aineisto-otteissa tulee esille erilaiset näkemykset kuntouttavan työtoiminnan siirtymisestä kunnilta hyvinvointialueen palveluihin. TE-toimiston asiantuntijalausunnossa muutokseen suhtautuminen on neutraalia, kun taas työttömien keskusjärjestön asiantuntijalausunnossa suhtautuminen muutokseen on hyvin kielteistä. Ero on suuri ja voidaan pohtia näkemyserojen syitä. Työttömien keskusjärjestön asiantuntijalausunnossa tulee esille myös tasapuolisuuden näkökulma, koska lausunnossa viitataan huoleen hyvinvointialueiden palveluiden epätasaisuudesta. Täytyy ottaa huomioon myös, onko järjestö saanut esimerkiksi huolestuneita yhteydenottoja, millä voi olla vaikutusta järjestön näkemykseen muutoksen vaikutuksesta kuntouttavaan työtoimintaan. Lisäksi näkökulma aiheeseen on erilainen, koska kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu ja tämän vuoksi palvelu ei ole TE-toimiston/työllisyysalueiden palvelu, vaan palvelu kuuluu hyvinvointialueille. Työttömien keskusjärjestön Ry:n näkökulma kuntouttavaan työtoimintaan voi mahdollisesti olla henkilökohtaisempi, koska jäsenillä voi olla itsellään kokemuksia kuntouttavasta työtoiminnasta.

Sosiaalityössä erilaiset lait ohjaavat paljon TYM-työtä ja yksi keskeinen laki työn taustalla on sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Sosiaalihuoltolain tavoitteena on ehkäistä erilaisia sosiaalisia ongelmia sekä edistää palveluiden ja sosiaalityön kautta ihmisten hyvinvointia ja lisäksi tukea asiakkaiden itsenäistä suoriutumista. Aineistosta havaitsin viittauksia sosiaalihuoltolakiin, kuten esimerkiksi seuraavassa:

”Sosiaali- ja terveysministeriö tuo esiin, että laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2022) säädetään kunnan ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä koskien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Siinä hyvinvointialueen on toimittava yhteistyössä kuntien kanssa. Myös sosiaalihuoltolaissa säädetään monialaisesta yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että monialaisessa yhteispalvelussa yhteistyö hyvinvointialueen ja kuntien kesken on kannatettavaa.”

(Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022)

Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto korostaa yhteistyön merkitystä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä ja yhteistyö nähdään kannattavana. Monialaiseen yhteistyöhön viitataan myös sosiaalihuoltolain kautta. Huomioitavaa on, että esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön näkökulma sosiaalipalveluihin on erilainen, kuin sosiaali- ja terveysministeriön. Lisäksi aineistosta tuli esille kriittisiä huomioita siitä, että TYM-palvelu ei tarkoita ainoastaan sote-palveluita. TYM-palvelussa sosiaali- ja terveyspalvelut ovat osa palvelua, mutta tämän lisäksi esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutukset sekä erilaiset työllisyyspalvelut ovat käytännön työssä päivittäin esillä. Huoli näkyy esimerkiksi seuraavassa aineisto-otteessa:

”Suomen Yrittäjät haluaa korostaa, että uudistuksessa on vältettävä TYP-työn muuttuminen pelkäksi sote-palveluksi. Se olisi suuri virhe ja veisi työnhakijat entistä kauemmaksi työelämästä. Taustalla saattaa kuitenkin olla laajempia osaamisen puutteita, velkaongelmia jne.”

(Suomen Yrittäjät Ry, 2022)

Aineisto-ote on ristiriitainen, koska toisaalta siinä on nähtävissä huolta sote-palveluiden liiallisesta korostumisesta TYM-työssä. Toisaalta kuitenkin tuodaan esiin työttömien tilanteiden taustalla vaikuttavista asioista, kuten velkaongelmista. Tärkeää ja oleellista olisi muistaa, että jokaisen työttömän tilanne on aina yksilöllinen, eikä ole mahdollista luoda yhdenmukaista tyypillistä

TYM-asiakkaan tilannekuvaa. Edellä mainitun asiantuntijalausunnon on antanut Suomen Yrittäjät Ry ja tämän takia on hyvä pohtia, että lausunnon antajalla voi olla vaikutusta näkemyksen sisältöön. Pohdittavaksi jää, mikä olisi ollut esimerkiksi Työttömän keskusjärjestö Ry:n tai Kansaneläkelaitoksen kannanotto siitä, onko vaarana TYM-palvelun muuttuminen ainoastaan sote-palveluksi.

Monialaisen yhteispalvelun asiakkaiden tarve erilaisiin palveluihin oli havaittavissa aineistosta. Pitkittyneen työttömyyden jälkeen palveluiden muodostama kokonaisuus on usein keskiössä asiakkaiden eteenpäin pääsemisessä. Palveluiden monipuolisuuden tarve on havaittavissa esimerkiksi seuraavassa aineisto-otteesta:

*”On syytä varmistaa, että monialaisen yhteispalvelun asiakkaat saavat jatkossakin tilannettaan eteenpäin vieviä palveluja, ovat ne sitten hyvinvointialueiden järjestämiä sosiaali- ja terveystalvveluja tai kuntien järjestämiä koulutus-, kulttuuri- tai esim. liikuntapalveluja.”
(Pirkanmaan ELY, 2022)*

Näkemyksestä voi havaita palveluiden tavoitteellisuuden eli TYM-asiakkaat tarvitsevat sellaisia palveluita, jotka parantavat asiakkaiden tilannetta ja vaikuttavat siten työllistymisen tai opiskelun tavoitteeseen. Havaittavissa on jako palveluiden vastuutahoissa, korostamalla hyvinvointialueiden vastuuta sosiaali- ja terveystalvveluista. Kuntien palveluista on haluttu nostaa esiin kulttuuri-, koulutus- sekä liikuntapalvelut. Liikuntapalveluiden on perusteltua, koska tutkimusten mukaan työttömien terveydentila on heikompi kuin työssäkäyvän väestön (Kerätär, 2016, 54).

Työkokemukseni perusteella olen havainnut eroja, millä tavalla tuetaan työttömien liikunta- ja kulttuuripalveluiden käyttöä. Erilaisia vaihtoehtoja tukea esimerkiksi liikunta harrastuksia on esimerkiksi maksuttomat liikuntavuorot työttömille. Taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevat asiakkaat joutuvat valitettavan usein luopumaan kulttuuriharrastuksista, vaikka se olisi heille tärkeätä kokonaisyhyvinvoinnin ja erityisesti psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Yksi vaihtoehto tukea kulttuuripalveluiden käyttämistä on Kaiku-kortti, mikä on palkittu vuonna 2018 sosiaalialan Hyvä Käytäntö-palkinnolla. Kaiku-kortti edistää tasa-arvoa mahdollistamalla myös heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien

osallistumisen erilaisiin kulttuuritilaisuuksiin. Lisäksi Kaiku-kortilla on vaikutusta myös koko perheen tilanteeseen, koska myös kortinhaltijan alaikäiset lapset pääsevät Kaiku-kortilla maksutta kulttuuritapahtumiin. (Merilä & Yliruokanen, 2018.) Kaiku-kortissa yhdistyy myös hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvet osaksi kunnan palveluita, koska Kaiku-kortin myöntäjä taho voi olla esimerkiksi hyvinvointialueen sosiaalityöntekijä ja kulttuuripalveluiden tuottajana toimii kunnan kulttuuripalvelut.

6 POHDINTA

Tutkielman viimeisessä luvussa kokoan yhteen tutkielman tuloksia yhteenvedon muodossa ja pohdin havaitsemaani pääteemaa *sosiaalityön monet kasvot*. Pohdinta osiossa luon katsauksen TYM-palvelun tulevaisuuteen uuden TYM-lain mukanaan tuomien muutoksien pohjalta. Lisäksi peilaan TYM-palvelua Juvonen-Postin ja kumppaneiden (2020, 266) julkaisuun, jossa esille tulivat erilaiset skenaariot siitä, millainen on ihmislähtöisen työkyvyn palvelut ja työllistymisen tuki vuonna 2030.

Tutkielmani avulla olen pyrkinyt saamaan vastauksen tutkimuskysymykseeni: *Millaisena sosiaalityön rooli näyttäytyy TYM-palveluun liittyvien keskeisten lakien ja asiantuntijalausuntojen kautta?* Laadullisen tutkimuksen aineisto on analysoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta ja analysoimisessa on hyödynnetty Atlas.ti -ohjelmistoa. Analyysia on jäsennellyt teemoittelun avulla. Teemoittelun lopputuloksena muodostin yhden pääteeman *sosiaalityön monet kasvot*. Pääteeman alle muodostui kolme yläluokkaa *monialaisuus ja johtaminen, asiakaslähtöisyys ja sote-palvelut osana TYM-työtä*. Yläluokista monialaisuudesta ja johtamisesta monella asiantuntijalla oli eniten sanottavaa. Tutkielmani tulokset olisivat voineet olla laajemmat, jos hakusanoja olisi laajennettu esimerkiksi englanninkielisiin hakusanoihin tai tutkielmassani olisi vertaitu useampia asiantuntijalausuntoja esimerkiksi eri ajankohtina.

Työssäni TYM-palvelussa olen havainnut käytännössä, että tutkimuksessani pääteeman alle nivoutuneet yläluokat ovat keskiössä myös käytännön työssä. Toisaalta koen työssäni usein sosiaalityön yhdeksi tärkeäksi rooliksi koordinaattorin tehtävät, mutta tämä ei tullut aineistossa vahvasti esiin. Johtuuko näkökulman puuttuminen osittain siitä, että asiantuntijalausuntojen antajista suurin osa tuli kaupunkien/kuntien näkökulmasta tai esimerkiksi TE-toimistojen/ELY:n kautta. Tulokset olisivat voineet olla erilaisia, mikäli aineiston

lausunnonantajina olisi ollut esimerkiksi potilasyhdistyksiä. Lisäksi tärkeää on huomioida, että myös yleinen taloustilanne ja politiikan tilanteen vaikuttavat omalta osaltaan asiantuntijalausuntoihin. Taloudelliseen tilanteeseen liittyen yksi keskeinen osa sosiaalityötä TYM-palvelussa on kuntouttava työtoiminta. Tämänhetkisessä tilanteessa hyvinvointialue on järjestäjätaho kuntouttavassa työtoiminnassa.

Johtopäätöksinä totean, että sosiaalityöllä on hyvin moninaiset kasvot ja roolit osana TYM-työtä. Sosiaalityön tehtävä on laissa määritelty, mutta sen rooli TYM-työssä näyttäytyy erilaisena riippuen katsojan näkökulmasta ja intressistä. Näkökulma vaihtelee sen mukaan, millaisia tavoitteita, tarpeita tai millainen suhde katsojalla on sosiaalityöhön. Oleellista on ottaa huomioon, liittyykö tilanteeseen esimerkiksi taloudellisia vaikutuksia. Esimerkiksi asiakkaan näkökulma sosiaalityöhön on usein henkilökohtainen ja yksilön tarvitsemiin palveluihin liittyvä. Toisaalta esimerkiksi suuremmat yhdistykset tuovat myös usein esille asiakasnäkökulmaa, mutta näkökulmassa korostetaan yhteisöä ja yhteiskuntaa yksilön näkökulman sijaan. Lisäksi voi pohtia kuinka selkeä sosiaalityön rooli on ollut asiantuntijalausuntojen antajille.

Tutkielmaa tehdessäni pohdin useasti TYM-palvelun tulevaisuutta, ja mitkä kaikki erilaiset tekijät tulevaisuudenkuvaan vaikuttavat. Huolta herää siitä, millä tavalla yhä kasvavat asiakasmäärät ja niukat työntekijäresurssit tulevat kohtaamaan. Myös Pitkänen ja kumppanit (2019) tuovat esiin resursseihin liittyvän huolen. Liian niukat resurssit vaikuttavat myös moniammatilliseen yhteistyöhön negatiivisesti. (Mt., 14.) Toivottavasti jatkossakin TYM:ssa pystytään keskittymään palvelun ydinasiaan eli aitoon monialaiseen työhön. TYM:in asiakkaiden tilanteet ovat haasteellisia ja asiakkaan moniammatilliseen palveluntarpeen arviointiin (entinen kartoitusjakso) tulee antaa riittävästi mahdollisuuksia toteuttaa arviointi laadukkaasti. Huolellisesti ja aidosti moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi on keskiössä laadukkaassa TYM-palvelussa. Asiakkaiden jatkosuunnitelmat ovat realistisia silloin, kun pohjatyö eli palvelutarpeen arviointi, on toteutunut laadukkaasti.

Työelämä on jatkuvassa muutoksessa, sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti, ja viime vuosina on vahvistunut esimerkiksi sosiaalinen media yhtenä työmahdollisuutena. Samanaikaisesti kuitenkin niin sanottuja perinteisiä ammatteja ja työpaikkoja on jäänyt pois. Reyes-Luján ja kumppanit (2024) tutkivat terveydenhuollossa työuupumuksen ja työn itsenäisyyden välistä keskinäistä yhteyttä. Työuupumukseen havaittiin yhteyttä työn roolien epäselvyyden sekä työn itsenäisyyden kanssa. (Mt., 2024, 64.) Työelämässä näkyy jo tällä hetkellä tekoälyn vaikutukset, mutta tämä tulee varmasti tulevaisuudessa näkymään yhä vahvemmin. Mitä tämä kaikki edellä mainitut muutokset merkitsevät sosiaalityön kannalta? Sosiaalityön peruslähtökohta on heikompien tukena oleminen ja heidän oikeuksiensa puolustaminen. Tämä lähtökohta on perustavanlaatuinen sosiaalityössä ja toivon sen olevan jatkossakin yksi työn lähtökohdista. Asiakkaiden tilanteet kuitenkin muuttuvat ja tulevaisuuden TYM:n asiakkaiden tilanteet voivat olla erilaisia, kuin tällä hetkellä työssä kohdattavat asiat. Lain muutoksen myötä muuttunut työttömyyden keston kriteerien poisto tulee kasvattamaan asiakasmäärää ja samanaikaisesti muuttamaan myös asiakkaiden tilanteita.

Toivottavasti lakimuutoksen myötä TYM:ssa päästään vaikuttamaan asiakkaiden tilanteisiin nykyistä aiemmin, eikä niin että asiakas ohjautuu TYM-palveluun, kun muut vaihtoehdot ovat jo mahdollisesti kokeiltu ilman toivottua muutosta asiakkaan tilanteeseen. Erityisesti toivon, että ohjaukset erityisoppilaitoksesta TYM:in tulisivat lisääntymään, kun työttömyyden keston kriteerit ovat poistuneet. Asiakkaat, jotka ovat valmistuneet erityisoppilaitoksesta tarvitsevat usein tukea työllistymisessä ja tässä hyvänä apuna voisi olla toimiva TYM-palvelu. Erityisoppilaitoksissa opiskelleet ovat useimmiten opiskelleet ammatillisena kuntoutuksena, ja luonteva jatko valmistumisen jälkeen voisi olla Kelan muiden ammatillisen kuntoutuksen palveluiden hyödyntäminen. Keskeistä on saattaen vaihto ilman, että asiakas pääsee ”putoamaan” palvelusta. TYM-palvelusta on tärkeää tuottaa tietoa muille toimijoille, jotta asiakkaat osataan ohjata palveluun. Riittävä tieto TYM-palvelusta auttaa ohjaamaan asiakkaita riittävän ajoissa palveluun sekä toisaalta ehkäisee niiden asiakkaiden ohjausta, joiden palveluntarve ei ole ajankohtaisesti TYM-palveluun sopiva.

TYM-työssä erityispiirteenä on myös usean johtajan työhön vaikuttaminen, mikä voi tuoda haasteita käytännön työhön. Liikaa ei voi korostaa yhteisen näkökulman ja tavoitteen mielessä pitämistä myös johdon tasolla, mikä tulee näkyviin myös käytännön työssä asiakkaille työntekijöiden ja asiakkaan välisissä kohtaamisissa. Monialaisen yhteistyön johdon haasteet tulivat esille tutkielmani aineistossa. Erittäin haastava taloudellinen tilanne aiheuttaa kaikille TYM-palvelun toimijoille: hyvinvointialueille, Kansaneläkelaitokselle sekä työllisyysalueille lisätarvetta tarkkaan taloudenpitoon ja palveluiden priorisointiin. TYM-palvelun asiakkaiden tilanteiden monitahoisuus aiheuttaa sen, että eri toimijoiden palveluiden priorisointi voi aiheuttaa isoja haasteita asiakkaan eteenpäin pääsemiseksi, esimerkiksi, jos ammatillinen kuntoutus ei onnistu, sillä voi olla vaikutusta asiakkaan motivaation suunnitella opiskelua tai paluuta työelämään. Taloudelliset kysymykset tulivat esille asiantuntijalausunnoissa sakkomaksujen kautta, mutta joita en ottanut mukaan analysointiin sen ollessa epäoleellista sosiaalityön roolin kannalta. Sakkomaksut ovat suuruudeltaan todella isoja ja keskustelu aiheesta on jatkunut pitkään. Kelan verkkosivuilla kerrotaan, että vuoden 2025 alusta alkaen kunnat maksavat työttömyyden alusta alkaen osan työttömyyskassojen maksamasta ansiopäivärahasta sekä Kelan maksamista työttömyysetuuksista eli peruspäivärahasta ja työmarkkinatuesta. Työttömyyden keston pitkittyessä kunnan maksuosuus kasvaa ja mikäli työmarkkinatukea on maksettu yli 700 päivää, kunnan maksuosuus on 50 %. Nykyisen lainsäädännön mukaan maksuosuus alkaa jo, kun työttömyyttä on kestänyt 101 päivää ja tuolloin maksuosuus on 10 %. (Kela 2025.)

Tulevaisuudessa tulemme näkemään minkälaiset vaikutukset edellä mainitulla sakkomaksujen muutoksella tulee olemaan. Toivon, että taloudellisista paineista huolimatta muistetaan, että jokaisen työttömän työllistymiseen tulee panostaa mahdollisimman hyvin. Tutkimusten mukaan työttömyyden keston pitkittyessä ongelmat syvenevät ja tätä tutkimustietoa vasten olisi tärkeä auttaa työllistymisessä mahdollisimman varhain. Toisaalta käytännön työn kautta olen havainnut, että asiakkaan työttömyys voi pitkittyä esimerkiksi sairastumisen kautta ja näissä tilanteissa monialainen yhteistyön tulisi olla avainasemassa asiakkaan auttamisessa mahdollisimman varhain. Toimiva työterveyshuolto ja työeläkelaitosta myöntämä ammatillinen kuntoutus voi estää työttömyyden

pitkittymistä tai jopa sen alkamista, kun asiakkaan tilanteeseen puututaan riittävän ajoissa monialaisesti.

Asiakkailla on usein hyvin monenlaisia terveydellisiä rajoitteita ja toimiva terveydenhuolto on keskiössä asiakkaiden tilanteen eteenpäin saamiseksi. Tulevaisuudessa yhä enemmän myös sosiaali- ja terveystaloudissa yksi kehittämisen suunta on erilaiset digitaaliset palvelut. Pennanen ja kumppanit (2023) havaitsivat, että digipalvelut ovat sosiaalipalveluissa vähemmän käytössä, kuin terveydenhuollossa. Hoiva- ja vammaispalveluissa huomattiin erityisen vähäistä digitaalisten palveluiden käyttämistä. Yhtenä haasteena havaittiin erilaisten palveluiden määrä ja se, että niitä ei ole integroitu, tähän tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. (Mt., 2023, 3, 78.) Kerättären (2016) mukaan työkyvyn arvioinnin haasteellisuuden, mikä pohjautuu siihen, että käsite työkyky on jäsentämätön. Tutkimustietoa työttömien terveydentilasta ei ole riittävästi saatavilla, vaikka työttömien terveydentila on heikempi kuin samanikäisen väestön. (Mt., 29, 54.) Uskon, että tulevaisuudessa työkyvyn arviointiin panostetaan nykyistä enemmän. Työkyvyn arvioinnin prosessit ovat pitkiä ja vaativia sekä edellyttävät tiivistä monialaista yhteistyötä. Pohdittavaksi jää miten TYM-palvelu ja työkyvyn arviointi erottuvat toisistaan vai onko edes tarvetta erottaa näitä palveluita ja mikä tulee olemaan sosiaalityön rooli tulevaisuudessa. Onko lopulta keskeinen ero TYM-palvelun tavoite työllistyminen tai opiskelu? Sekä TYM-palvelussa että työkyvyn arvioinnissa keskeistä ovat sujuvat ja selkeät prosessit, joissa jokainen toimija tietää oman asiantuntijaroolinsa asiakkaan tilanteen eteenpäin saattamiseksi.

Huolimatta lakimuutoksista tai TYM-työssä kohtaamissa muutoksissa asiakkaan moniammatillisen tilanteen selvittäminen ja ratkaiseminen tulee pitää työssä keskiössä. Vuonna 2020 toimitetussa TYM-palvelun loppuraportissa esille nousi kolme erilaista skenaariota siitä, millainen on ihmislähtöinen työkyvyn palvelut ja työllistymisen tuki vuonna 2030. Skenaarioiden nimet olivat uusi duunari, työelämän monitaituri ja elinikäinen osallistuja. (Juvonen-Posti, Saikku ja Turunen 2020, 166.) Tutkielmaa kirjoitettaessa eletään vuotta 2025 ja skenaarion määräajankohtaan on vielä jäljellä viisi vuotta. Työelämän monitaituri on sellainen skenaario, mikä on näkyvissä jo tässä vaiheessa vahvasti. Pitkät työurat

samassa työpaikassa ovat käytännössä historiaa ja ihmiset vaihtavat useammin työpaikkaa, osa vaihdoksista tapahtuu työntekijästä käsin ja osa muutoksista johtuu työntajasta ja muutos tapahtuu esimerkiksi muutosneuvotteluiden lopputuloksen kautta. Työelämän monitaituriin liittyy myös elinikäinen oppiminen, eikä aiemmin yleinen käsitys yhdestä tutkinnosta useinkaan enää toteudu.

Vuosi 2025 on iso muutoksen vuosi työttömyyden hoitamisessa Suomessa ja nähtäväksi jää millä tavalla vuoden alussa aloittaneet työllisyysalueet tulevat vaikuttamaan TYM-työhön. Palvelujärjestelmä on hyvin monimutkainen ja toisissa palveluissa tapahtuneet muutokset heijastuvat palveluverkon sisälle. Sosiaaliturvaan tehdyt erilaiset kiristykset näkyvät myös sosiaalityössä päivittäin. Toivottavasti jatkossakin saatavilla on laadukasta moniammatillista yhteispalvelua sitä tarvitseville työttömille ja asiakkaat saavat palvelua tasalaatuisesti koko Suomessa. Tärkeää ja oleellista on muutoksista huolimatta pitää keskiössä asiakkaan tilanne ja siihen monialaisella työllä saavutettavissa oleva muutos parempaan. Monialaisessa yhteistyössä on mahtava voima saavuttaa onnistumisia silloin, kun monialaisuudelle annetaan aito mahdollisuus onnistua. Mahdollisuus tulee näkyville asiakkaille heidän eteenpäin pääsemisinä ja onnistumisina. Positiivinen muutos asiakkaan tilanteeseen ja asiakkaan onnistuminen eteenpäin pääsemisessä on paras palkinto sosiaalityössä ja monialaisessa yhteistyössä. Erityisesti toivon, että tutkielman avulla saatu lisätieto kohdistuu ennen kaikkea asiakkaisiin ja tulee esille hyvänä ja laadukkaana TYM-palveluna, missä sosiaalityöllä on tärkeä rooli osana monialaisuutta. Jatkossa on syytä tutkia, miten sosiaalityön rooli TYM-palvelussa on muuttunut uuden TYM-lain tultua voimaan.

LÄHTEET

- Acevedo, Paula & Mora-Urda, Anar & Montero, Pilar (2019) Social inequalities in health: duration of unemployment unevenly effects on the health of men and women. *The European Journal of Public Health* 30 (2), 305–310.
- Bjørsted, Erik & Bova, Elva & Dahl, Signe (2016) Lessons Learnt from the Nordics: How to Fight Long-term Unemployment. *Intereconomics* 51 (3), 172–178.
- Doris, Aedín & O’Neill, Donald & Sweetman, Olive (2020) Does Reducing Unemployment Benefits during a Recession Reduce Youth Unemployment? Evidence from a 50 Percent Cut in Unemployment Assistance. *The Journal of human resources*, 55 (3), 902–925.
- Helminen, Jari (2017) Yhdessä tekeminen monialaisuuden ja moniammatillisuuden syventäjänä. Teoksessa Jari Helminen (toim.) *Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Helsinki: Edita, 14–31.
- Hujala, Anneli & Lammintakanen, Johanna (2018) Paljon palveluja tarvitsevat ihmiset keskiöön. Onnistu sote-integraatiossa -tutkimushankkeen raportti. Julkaisu 12/2018. Helsinki: KAKS – Kunnallisan kehittämissäätö.
- Hujala, Anneli & Taskinen, Helena & Oksman, Erja & Kuronen, Risto & Karttunen, Anna & Lammintakainen, Johanna (2019) Sote-ammattilaisten monialainen yhteistyö, Paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat etusijalle. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84: (5–6), 592–600.
- Isotalo, Eetu & Kyyrä, Tomi & Lähdemäki, Sakari & Pesola, Hanna & Ravaska, Terhi & Suhonen, Tuomo & Villanen, Juuso (2022) Koronakriisin taloudellisten vaikutusten kohdentuminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:56.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164325/VNTEAS_2022_56.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 19.3.2025.

- Jalonen, Harri & Laasanen, Miia & Salminen, Jaanet (2024) Moniammatillisen yhteistyön johtaminen. Vaasan yliopisto. 33 (5), 91–95.
- Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2021) Teemoittelu. Teoksessa: Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> Viitattu 27.2.2025.
- Juvonen-Posti, Pirjo & Saikku, Peppi & Turunen, Jarmo, 2020 (toim.) Elinikäistä osallistumista vai elämää työ edellä? Työikäisten monialaisten palveluiden yhteensovittaminen ja vaikuttavuuden arviointi -loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:40. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162412/VNTEAS_2020_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 9.11.2024.
- Kalakari, Tuuli (2024) Propositions and alignment as constructs of cooperation in multiprofessional–client meeting interactions. Nordic social work research, (1), 1–13.
- Kalm-Akubardia, Maija & Määttä, Anne & Harkko, Jarkko (2018) Johtajien kokemuksia monialaisten verkostojen johtamisesta ja toimivallasta työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa. Teoksessa Marja Katisko, Elsa Keskitalo, Mikko Malkavaara, Anne Määttä, Arja Suikkala & Olli Vesterinen (toim.) Alueellisuus, paikallisuus ja globaalit mahdollisuudet – Diakonia-ammattikorkeakoulun tki-toiminnan vuosikirja 3. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/142012/Diak_Tyoelama_14_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 8.3.2025.
- Kananoja, Aulikki (2017) Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Karjalainen, Pekka & Aho, Kristiina (2017) Sosiaalityö työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kekoni, Taru & Mönkkänen, Katariina & Hujala, Anneli & Laulainen, Sanna & Hirvonen, Jukka (2019) Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä.

Teoksessa Kaarina Mönkkänen, Taru Kekoni ja Aini Pehkonen (toim.)
Moniammatillinen yhteistyö vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja
terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus, 15–46.

Kela (2025) Työttömyystukien laskutus kunnilta.

<https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-kunnat-tyottomyystukien-laskutus>
Viitattu 16.2.2025.

Kerätär, Raija (2016) Kun katsoo kauempaa, näkee enemmän -monialainen
työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömillä. Väitöskirja.
Oulun yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta.

Kuntaliitto (2019) Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP)
palvelumuotoilu. Loppuraportti. Tuloksia työllistämisprosesseilla –
Yläfemina-hanke. Varsinais-SuomenELY-keskus.

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/TYP_palvelumuotoilun-lopPURaportti.pdf%20 Viitattu 8.11.2024.

Kuntaliitto (2024) TE-palvelut siirtyvät kunnille - kunnat saavat vahvistuvien
peruspalvelujen myötä lisää työkaluja elinvoiman edistämiseen. Tiedote.
Kuntaliiton internet-sivut. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2024/te-palvelut-siirtyvat-kunnille-kunnat-saavat-vahvistuvien-peruspalvelujen-myota> Viitattu 15.3.2025.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.
Tampere: Vastapaino.

Koistinen, Pertti (2014) Työ, työvoima & politiikka. Tampere: Vastapaino.

Kokko, Riitta-Liisa (2018) Asiakslähtöisyys tavoitteena työllistymistä
edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa. Janus - sosiaalipolitiikan ja
sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 26 (2), 123–139.

Laaksonen, Jukka & Kärkkäinen, Sanna & Mesiäislehto, Merita & Tuominen,
Netta (2024) TE-palvelujen ja -toimenpiteiden käyttö ja kustannukset
laskevat työttömyyden pitkittyessä. THL. Tutkimuksesta tiiviisti 7/2024.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 2014/1369.

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380/2023.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015.

- Lehtonen, Eini (2021) Moniammatillisuus työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa -mahdollisuudet ja haasteet. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän avoin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian tiedekunta.
- Metsämuuronen, Jari (2006) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 81–83.
- Merilä, Johanna & Yliruokanen, Kaisa (2018) Kaikukortti rakentaa tasa-arvoa. *Talentia-lehti*. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/kaikukortti-rakentaa-tasa-arvoa/> Viitattu 15.3.2025.
- Mäntysaari, Mikko & Ylistö, Sami (2021) Työllistymistä edistävän monialaisen palvelun vaikuttavuus. Teoksessa Aila-Leena Matthies, Anu-Riina, Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö -tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus Oy, 250–266.
- Mönkkönen, Kaarina & Kekoni, Taru (2020) Monitoimijuus työntekijän voimavarana ja haasteena. Teoksessa Anneli Hujala & Helena Taskinen (toim.) Uudistuva sosiaali- ja terveysala. Tampere: Tampere university press, 215–240.
- Nikander, Pirjo (2003) Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon haasteena. Vuorovaikutuksellinen näkökulma. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 40, 279–290.
- Nurmela, Kirsti & Mattila, Aino & Heikkinen, Virpi & Uitti, Jukka & Ylinen, Aarne & Virtanen, Pekka (2018) Identification of Depression and Screening for Work Disabilities among Long-Term Unemployed People. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 15: (909), 1–11.
- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2017) Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehdoja sosiaali- ja terveyspalveluissa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 113–145.
- Pennanen, Paula & Jansson, Miia & Torkki, Paulus & Harjumaa, Marja & Pajari, Iida & Laukka, Elina & Lakoma, Sanna & Härkönen, Henna & Verho, Anastasiya & Martikainen, Susanna & Kouvonen, Anne & Leskelä, Riikka-Leena (2023) Digitaalisten palvelujen vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan

julkaisusarja (52)

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165147/VNTEAS_2023_52.pdf Viitattu 19.3.2025.

Pitkänen, Sari & Harkko, Jaakko & Lehikoinen, Tuula, Kuntoutussäätiö (2019) Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) vaikuttavuus tutkimuksen loppuraportti, Raportteja 4 2019. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/168807/Raportteja%20_4_2019.pdf?sequence=5 Viitattu 6.3.2025.

Pohjola, Anneli (2016) Sosiaalityön vastuu heikompaan asemaan joutuneista. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 87–96.

Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (2011) Arvojen ja etiikan dilemma sosiaalityössä. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus Oy, 7–12.

Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Niskala, Asta & Peronius, Nina (2019) Sosiaalityö osana yhteiskunnallista kehityskulkua. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peronius (toim.) Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Vastapaino, 23–56.

Raitakari, Suvi & Räsänen, Jenni-Mari & Kostianen, Tuula & Juhila, Kirsi (2019) Integroiva työtapa muotoutuvassa perhekeskuskontekstissa: Kriittisten tekijöiden tarkastelua. Tampereen yliopisto

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105437/978-952-03-1020-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 14.3.2025.

Rajavaara, Marketta & Määttä, Anne & Kokko, Riitta-Liisa & Tarkiainen, Laura (2019a). Alkusanat. Teoksessa Marketta Rajavaara, Anne Määttä, Riitta-Liisa Kokko & Laura Tarkiainen (toim.) Aktivointipolitiikkaa yhteisin palveluin. Näkökulmia työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun Helsinki: Kela.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/301617/Aktivointipolitiikkaa_yhteisin_palveluin_saavutettava.pdf?sequence=4&isAllowed=y Viitattu 11.11.2024.

- Rajavaara, Marketta & Peppi, Saikku & Seppälä, Ullamaija (2019b) Yhden luukun palvelusta verkostoksi Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun uudistus vastuullisuuden näkökulmasta. Teoksessa Marketta Rajavaara, Anne Määttä, Riitta-Liisa Kokko ja Laura Tarkiainen (toim.) Aktivointipolitiikkaa yhteisin palveluin -näkökulmia työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun. Helsinki: Kela. 24–47. Viitattu 8.11.2024.
- Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokannas, Elina (2011) Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 235–256.
- Reyes-Luján, Juanjo & Cruz-Ortiz, Valerie & Antino, Mirko & Salanova, Marissa (2024) Burnout in healthcare: can job autonomy heal, or does context hold the key? *International Journal of Workplace Health Management* 18 (1), 64–85.
- Rosenfeld, Richard (2013) Teamwork. *Otololaryngy Head and Neck Surgery. American academy of Otololaryngy Head and Neck Surgery* 148 (1). <https://aao-hnsfjournals-onlinelibrary-wiley-com.libproxy.tuni.fi/doi/epdf/10.1177/0194599812468849%20> Viitattu 25.1.2025.
- Tallukka, Lea & Kerkelä, Martta & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marko & Hiilamo, Heikki & Virtanen, Marianna & Øverland, Simon & Gissler, Mika & Halonen, Jaana (2019) Determinants of long-term unemployment in early adulthood: A Finnish birth cohort study. *SSM - Population Health*.
- TEM (Työ- ja elinkeinoministeriö) työllisyyskatsaus. <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx>. Viitattu 15.2.2025.
- TENK (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. Viitattu 10.11.2024.
- Tiainen, Pekka (2018) Työttömyyden kustannukset ja työllisyyden hyödyt. Teoksessa Jouko Kajanoja (toim.) Työllisyyskysymys. Helsinki: Into. 181–194.

- Timperi, Tiina (2022) Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen, Selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022:22.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Saikku, Peppi & Rajavaara, Marketta & Seppälä, Ullamaija (2017) Monialainen yhteistyö paikallisessa työllisyyden hallinnassa, Integroiva kirjallisuuskatsaus. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 7.
- Saikku, Peppi (2018) Hallinnan rajoilla, monialainen koordinaatio vaikeasti työllistyvien työllistymisen edistämässä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 74.
- Saikku, Peppi (2022) Monialaisen palvelun ristiriidat paikallistasolla. Yhteiskuntapolitiikka, 87(2), 198–205.
- Sheen, Veronica (2024) Better Measures of the Labor Market for the Future of Work Teoksessa Collins Ayoo (toim.) Unemployment -: Nature, Challenges and Policy Responses. London: IntechOpen, 1–12.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Strömberg-Jakka, Minna (2012) Miksi sossu ei tee mitään? Teoksessa Minna Strömberg-Jakka & Teija Karttunen (toim.) Sosiaalityön haasteet: tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vaininen, Satu (2011) Sosiaalityöntekijät sosiaalisen ammattilaisina. Sosiaalityöntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden käsitykset sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta toiminnasta 2000-luvun alussa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.
- Vilkka, Hanna (2021) Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Välimaa, Outi (2011) Kategoriat ongelman selontekoina: Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.
- Ylistö, Sami & Husu, Hanna-Mari (2021) Negative emotional consequences of labour market activation policies for long-term unemployed young adults in Finland. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden- ja filosofian laitos.

Zatloukal, Leoš & Matulayová, Tatiana & Jurníčková, Pavlína & Matulayová, Nataša & Doležel, Jakub & Šlechtová, Hana (2023) Using Solution-Focused Coaching in Social Work Practice with the Long-Term Unemployed to Promote Their Well-Being. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 20 (5180), 1–14.

Liite 1. Pro gradu -tutkielman aineistossa käytetty aineisto

LAUSUNNON ANTAJAN KATEGORIA	LAUSUNNON ANTAJA	LAUSUNTO ANNETTU
Kaupunki/kunta	Vantaan kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Lempäälän kunta, Kunnanjohtajan viranhaltijapäätös 5.4.2022 § 70	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Vihdin kunta, Vihdin Kunnanhallitus 4.4.2022 § 78	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Riihimäen kaupunki, Riihimäen kaupunginhallitus 28.3.2022 § 119,	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Kemin kaupunki	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Lappeenrannan kaupunki, Konsernihallinto	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Keravan kaupunki, Lausunto laadittu sosiaalipalveluiden ja työllisyyspalveluiden yhteistyönä	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Porin kaupunki, Kaupunginhallitus 4.4.2022 § 229	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Kouvolan kaupunki	5.4.2022
Kaupunki/kunta	Kuopion kaupunki/ työllisyyspalvelu	4.4.2022
Kaupunki/kunta	Kokkolan kaupunki, kaupunginkanslia	4.4.2022
Kaupunki/kunta	Hankasalmen kunta, Kunnanhallitus	4.4.2022
Kaupunki/kunta	Hämeenkyrön kunta, keskushallinto	4.4.2022
Kaupunki/kunta	Pyhjärven kaupunki, Pyhjärven kaupunginhallitus	4.4.2022
Kaupunki/kunta	Pertunmaan kunta	1.4.2022
Kaupunki/kunta	Äänekosken kaupunki	1.4.2022

Kaupunki/kunta	Pyhtään kunta	1.4.2022
Kaupunki/kunta	Tampereen kaupunki	31.3.2022
Kaupunki/kunta	Loimaan kaupunki	31.3.2022
Kaupunki/kunta	Keuruun kaupunki, kaupunginhallitus 28.3.2022 § 56	31.3.2022
Kaupunki/kunta	Staden Jakobstad, Båda utlåtandena är gemensamma för kommunerna Jakobstad, Pedersöre, Larsmo, Nykarleby och Kronoby	31.3.2022
Kaupunki/kunta	Loviisan kaupunki, Loviisan kaupungin elinkeino- ja infrastruktuurilautakunta	29.3.2022
Kaupunki/kunta	Sodankylän kunta, Sodankylän kunnanhallitus 28.3.2022	29.3.2022
Kaupunki/kunta	Askolan kunta, Kunnanhallitus 23.3.2022	28.3.2022
Kaupunki/kunta	Joensuun kaupunki	28.3.2022
Kaupunki/kunta	Kuhmon kaupunki	24.3.2022
Kaupunki/kunta	Kurikan kaupunki	22.3.2022
Kaupunki/kunta	Uuraisten kunta	23.2.2022
TE-toimisto/ELY	Uudenmaan ELY, Oikeudelliset palvelut -yksikkö	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Hämeen TE-toimisto	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Pirkanmaan ELY	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Pohjanmaan ELY keskus, Pohjanmaan ELY-keskus ja TE-toimisto	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Pirkanmaan TE-toimisto	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Hämeen ELY	5.4.2022
TE-toimisto/ELY	Kainuun TE-toimisto	18.3.2022
Yhdistys	Paremmiin Yhdessä ry	5.4.2022
Yhdistys	Tehy ry	5.4.2022
Yhdistys	Suomen Yrittäjät ry	5.4.2022

Yhdistys	Suomen Pakolaisapu ry	5.4.2022
Yhdistys	STTK ry.	5.4.2022
Yhdistys	Kansalaisopistojen liitto KoL	4.4.2022
Yhdistys	Työttömien Keskusjärjestö ry	4.4.2022
Yhdistys	Erikoiskaupan liitto Etu ry	4.4.2022
Yhdistys	Akava ry	4.4.2022
Yhdistys	Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr.	1.4.2022
Yhdistys	Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKEry	29.3.2022
Yhdistys	Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry	18.3.2022
Muut toimijat	Tietosuojavaltuutetun toimisto	5.4.2022
Muut toimijat	Helsingin hallinto-oikeus	5.4.2022
Muut toimijat	Sosiaali- ja terveysministeriö	5.4.2022
Muut toimijat	Kansaneläkelaitos	5.4.2022
Muut toimijat	Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto	5.4.2022
Muut toimijat	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Yhdenvertaisuusyksikkö	4.4.2022
Muut toimijat	Tilastokeskus	4.4.2022
Muut toimijat	Varsinais-Suomen TYP-verkosto	1.4.2022
Muut toimijat	Keski-Suomen hyvinvointialue	31.3.2022
Muut toimijat	Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	30.3.2022
Muut toimijat	Oulun yliopisto	29.3.2022
Muut toimijat	Maahanmuuttovirasto	29.3.2022

Lait:
Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (2014/1369)
Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023)